

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**14-17 YAŞ ARASINDAKİ ERGENLERİN PSİKOLOJİK
SORUNLARI İLE AİLENİN DENETİMİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Büşra Gizem SÖNMEZ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Alper EVRENSEL

İSTANBUL – 2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

14-17 YAŞ ARASINDAKİ ERGENLERİN PSİKOLOJİK
SORUNLARI İLE AİLENİN DENETİMİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Büşra Gizem SÖNMEZ
164102290

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Alper EVRENSEL

İSTANBUL – 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

T.C.
ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 164102290	
Öğrenci Adı Soyadı	: Büşra Gizem Sönmez	
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji	
Tez Danışmanı	: Dr.Öğretim Üyesi Alper Evrensel	
Tezin Başlığı	: 14-17 Yaş Arasındaki Ergenlerin Psikolojik Sorunları İle Ailenin Denetimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	
Toplantı Tarihi	: 25.01.2019	Saati : 12.00
Öğrenci Savunmaya :	☒ Geldi	
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir.		
☒ Yapılan savunma sınavında adayın tez çalışması başarılı bulunarak KABUL edilmesine, ☐ Yapılan savunma sınavı sonunda tez çalışmasının DÜZELTİLMESİNE, düzeltme için adaya ay ☐ EK SÜRE verilmesine (en fazla 3 ay) ☐ Yapılan savunma sınavının sonunda tezin REDDEDİLMESİNE		
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU		
ile karar verilmiştir.		
Savunmada Tezin Başlığı :	☒ Değişmedi ☐ Değişti	
Tezin Yeni Başlığı :	☐ Değişmedi	
Öğrenci Savunmaya :	☐ Gelmedi	
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı, ☐ OY BİRLİĞİ İLE REDDEDİLMİŞTİR.		
Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Dr. Öğretim Üyesi Alper EVRENSEL	
Üye	Uzm. Dr. Mahir YEŞİLDAL	
Üye	Dr. Öğretim Üyesi Tuğba Arzu ÖZAL İLDENİZ	

(Tüm durumlarda jüri üyelerinin tez değerlendirme raporları gerekir.)

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “14-17 Yaş Arasındaki Ergenlerin Psikolojik Sorunları ile Ailenin Denetimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Büşra Gizem SÖNMEZ

Tarih 25/01/2019

ÖNSÖZ

Tüm tez süreci boyunca sabırla sorularımı yanıtlayan ve bana bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Alper Evrensel'e teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte ve öncesinde desteğini ve yardımlarını hiç esirgemeyen, her konuda benim yanımda olan Prof. Dr. İlkay Kasatura'ya çok teşekkür ederim. En çokta bu yaşıma kadar her zaman benim yanımda olup, hiçbir zaman eksikliğini hissetmediğim ve bundan sonrasında da hissetmeyeceğim annem Güler Erdoğan'a ve beni hep destekleyen aile büyüklerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

(SÖNMEZ, Büşra Gizem, Yüksek Lisans, İstanbul, 2019)

**14-17 YAŞ ARASINDAKİ PSİKOLOJİK SORUNLARI İLE AİLENİN
DENETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

ÖZET

Ergenlik dönemi önemli değişim ve dönüşümlerin gerçekleştiği bir geçiş evresi olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde, bireylerin aileleriyle olan iletişimleri ve algıladıkları ebeveyn tutumlarının genel işlevsellik ve psikososyal gelişimlerine etkisi olduğunu öne süren çalışmalar mevcuttur. Bu bilgiden hareketle, yapılan bu çalışmada, 14-17 yaş ergenlerde algılanan aile denetimi ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Anket çalışması yürütülen araştırmaya 152 lise öğrencisi katılmıştır. Katılımcılara Sosyo-demografik Bilgi Formu, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, demografik değişkenler bakımından, 14-17 yaş ergenlerin algılanan aile denetimi ve duygu düzenleme becerilerinin anlamlı ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca, algılanan ebeveyn kabul-ilgisi ile psikolojik özerklik boyutunun, ergenlerin duygu düzenleme becerileri ile pozitif ilişkisi saptanmıştır. Ebeveynlerden algılanan kabul-ilgi ve psikolojik özerkliğin ergenlerde duygu düzenleme becerilerini açıkladığı ve açıklayıcı ilişki toplam varyansın %9'unda anlamlı bulunmuştur. Çalışmada elde edilen bulguların, ergenlik döneminde psikososyal gelişim ve ilişkili faktörlerin ele alınması bakımından güncel sonuçlar içerdiği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn Tutumu, Ergenlik, Psikolojik Sorunlar

(SÖNMEZ, Büşra Gizem, Master's Thesis, İstanbul, 2019)

**THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN 14-17 YEAR-
OLD ADOLESCENTS' PSYCHOLOGICAL DISTRESS AND PARENTAL
MONITORING**

ABSTRACT

Adolescence is defined as a transition phase in which significant changes and transformations take place. Regarding this developmental phase, there are studies suggesting that parenting attitudes have an impact on the general functionality and psychosocial development of adolescents. In this study, the relationship between perceived family control and emotion regulation skills in adolescents aged 14-17 years was examined. 152 high school students participated in the survey. Socio-demographic information form, Parental Attitude Scale and Emotion Regulatory Skills Scale were applied to the participants.

According to the findings of the study, it was seen that in terms of demographic variables, perceived family control and emotion regulation skills of adolescents aged 14-17 years were found as significantly different. In addition, perceived parental acceptance-interest and psychological autonomy dimensions were positively correlated with adolescents' emotion regulation skills. It was also revealed that the acceptance-interest and psychological autonomy perceived from parents explained emotion regulation skills in adolescents and the explanatory relationship was significant in 9% of total variance. The findings of the study show current results in terms of psychosocial development and related factors in adolescence.

Keywords: Adolescence, Parental Monitoring, Psychological Distress

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
ÖNSÖZ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Tanımı.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	2
1.6. Araştırma Soru ve Hipotezleri	3
1.7. Tanımlar	3
BÖLÜM II.....	4
GENEL BİLGİLER	4
2.1 Ergenlik.....	4
2.1.1. Ergenlik Dönemi Psikososyal Özellikleri	5
2.2. Duygu Düzenleme Becerileri.....	6
2.2.1. Duygu Durum Düzenleme Stratejileri	7
2.2.2. Duygu Düzenleme Becerileri ve Psikopatoloji.....	8
2.3. Ebeveyn Tutumları.....	9

2.3.1. Demokratik ebeveyn tutumu	10
2.3.2. İhmalkâr Ebeveyn Tutumu.....	11
2.3.3. Otoriter Ebeveyn Tutumu	11
2.3.4. Hoşgörülü Ebeveyn Tutumu	12
2.4. Kuramsal Çerçeve	13
2.4.1. Sosyal Öğrenme Kuramı	13
2.4.2. Bağlanma Kuramı	14
2.4.3. Ekolojik Model	14
2.5. İlgili Literatür	15
BÖLÜM III	19
YÖNTEM.....	19
3.1. Evren ve Örneklem	19
3.2. Veri Toplama Araçları	19
3.2.1. Sosyodemografik Bilgi Formu.....	19
3.2.2. Anne Baba Tutum Ölçeği	19
3.2.3. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği	20
3.3. Veri Analizi.....	21
BÖLÜM IV	22
BULGULAR.....	22
4.1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri	22
4.2. Anne-Baba Tutum Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular	25
4.3. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular	30
4.4. Değişkenler Arası İlişkiye Ait Bulgular.....	40
BÖLÜM V	42
TARTIŞMA	42

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	46
5.2. Yeni Çalışmalar İçin Öneriler	46
BÖLÜM VI	47
ÖNERİ VE SONUÇ	47
KAYNAKÇA	49
EKLER	54
EK-1. Sosyodemografik Bilgi Formu	54
Ek-2. Anne Baba Tutum Ölçeği	56
Ek-3. Duygu Düzenleme Ölçeği	60
ÖZGEÇMİŞ	62

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	22
Tablo 2. Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler.....	23
Tablo 3. Anne-Baba Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları	25
Tablo 4. Anne-Baba Tutum Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	25
Tablo 5. Anne-Baba Tutum Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları	26
Tablo 6. Anne-Baba Tutum Puanlarının Kardeşler Arasındaki Sıraya Göre ANOVA Testi Sonuçları	26
Tablo 7. Anne-Baba Tutum Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	27
Tablo 8. Anne-Baba Tutum Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	27
Tablo 9. Anne-Baba Tutum Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	28
Tablo 10. Anne-Baba Tutum Puanlarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre t Testi Sonuçları	28
Tablo 11. Anne-Baba Tutum Puanlarının Tanı Almış Tıbbi Rahatsızlık Durumuna Göre t Testi Sonuçları	29
Tablo 12. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları	30
Tablo 13. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	31
Tablo 14. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları	32
Tablo 15. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Kardeşler Arasındaki Sıraya Göre ANOVA Testi Sonuçları	33

Tablo 16. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	34
Tablo 17. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Anne �ğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	35
Tablo 18. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Baba �ğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	36
Tablo 19. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre t Testi Sonuçları	37
Tablo 20. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Tanı Almış Tıbbi Rahatsızlık Durumuna Göre t Testi Sonuçları	38
Tablo 21. Değışkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	39
Tablo 22. Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Duygu Düzenleme Becerileri �zerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları.....	40

KISALTMALAR

DSM: Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Tanımı

Ergenlik, özerklik gereksinimiyle tanımlanan bir dönem olduğu için ana babaların ergen üzerindeki kontrolünün niteliği ve yoğunluğu ergenin işlevselliği üzerinde önemli etkilere sahiptir. Olumlu arkadaşlık ilişkileri ve daha az yalnızlık hissi gibi göstergeler ergenin akran bağlamındaki işlevselliğine işaret ederken içe kapanma ve saldırganlık gibi davranış sorunları ergenin akran bağlamındaki uyumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ebeveyn kontrolünün ergenin psikolojik iyiliğine ve işlevselliğine etkileri yeterince gösterilmiş olmakla birlikte (Barber, 2002; Barber, Stolz ve Olsen, 2005), güncel çalışmalara ihtiyaç olabileceği düşünülmektedir.

Ebeveynin çocuk üzerindeki kontrolü ve çocuğa sağladığı destek ebeveynliğin önemli boyutları olarak görülmektedir (Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg, 1990). Ebeveyn kontrolü, sevgiyi esirgeme, suçluluk yaratma ve utandırma gibi çocuklar için olumsuz etkileri olabilecek stratejilerden ergeni denetleme ve izleme gibi olumlu etkileri gösterilmiş stratejilere kadar uzanan oldukça kapsamlı ve çok boyutlu bir kavram olduğu ifade edilmektedir.

Bu çalışmada ise, ergenlerin psikolojik işlevselliği hakkında bilgi sağladığı öne sürülen duygu düzenleme becerilerinin aile denetimi ile ilişkisi ele alınmıştır. Böylelikle ergenlik dönemindeki bireylerin psikopatolojik ve psikososyal olarak aile denetiminden ne ölçüde etkilendiği ve aile denetiminin ilişkisi çalışmanın problemi olarak belirlenmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ergenlerde algılanan aile denetimi le psikolojik sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Aile denetimi, kabul-ilgi, psikolojik-özerklik ve kontrol-denetim boyutları ile incelenmiş, psikolojik sorunlar için duygu düzenleme değişkeninin incelemesi yapılmıştır. Duygu düzenleme güçlükleri, psikopatoloji gelişiminde etkisi olan önemli bir psikososyal değişken olması sebebiyle bu çalışmada ergen bireylerin duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi hedeflenmiştir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemini çocukluk dönemiyle karşılaştırıldığında ruh sağlığı problemlerinin ergenlik döneminde artış gösterdiği ve duygusal geçişlerin daha yaygın olduğu birçok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir (Eskin, 2000). Çocuk ve ergenlerin gelişiminde, ebeveyn tutum ve davranışlarının etkisi araştırılmıştır (Sümer ve ark. 2010). Bunun yanı sıra ebeveynlerin çocukları ile kurdukları iletişimdeki kalite ergenlerin atılganlık, kendini kabul, sosyal beceriler gibi birçok alanda uyum düzeylerini olumlu etkiler (Kocayörük,2010). Yaklaşık yarım asırdır, Batı kültürlerin de çocuk ve ergenlerin gelişiminde anne-baba tutum ve davranışlarının etkisi yaygın olarak çalışılmıştır. Ülkemizde de son zamanlarda bu tema ve çevresinde araştırmalar sürdürülmektedir. Literatüre bakıldığında ebeveyn tutumları, davranış ve uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkilerini içeren araştırmalar sınırlı sayıda olduğundan bu tez çalışması literatüre anne-babaların denetim biçimleri ile ergenlerin psikolojik sorunları arasındaki ilişki konusunda güncel veriler sağlamaktadır.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- 1.Araştırmanın katılımcı sayısının evreni temsil edebilme açısından sınırlı olabileceği düşünülmektedir.
2. Araştırmada kullanılan veri ölçüm araçlarının değişkenleri değerlendirmek açısından içerdikleri maddeler ile sınırlıdır.
3. Araştırmada elde edilen bulgular, kullanılan istatistiksel analiz metotlarıyla sınırlıdır.

1.5.Araştırmanın Sayıtları

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir:

- 1.Araştırmanın örnekleme, katılımcı sayısı itibariyle evreni temsil edebileceği varsayılmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan veri ölçüm araçlarının araştırma değişkenlerinin ölçme ve değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
3. Araştırma soru ve hipotezlerinin test edilmesi amacıyla uygulanan veri analiz yöntemlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

4. Katılımcıların anketlere vermiş olduğu yanıtların kendilerine dair geçerli yanıtlar olduğu varsayılmaktadır.

1.6.Araştırma Soru ve Hipotezleri

Araştırmanın soru ve hipotezleri aşağıdaki gibidir:

Araştırma Sorusu 1: Ergenlerin algılanan aile denetimi ile psikolojik sorunlar arasında ilişki var mıdır?

H1: Ergenlerin algılanan kabul-ilgi boyutu ile duygu düzenleme becerileri arasında ilişki vardır.

H0: Ergenlerin algılanan kabul-ilgi boyutu ile duygu düzenleme becerileri arasında ilişki yoktur.

H2: Ergenlerin algılanan psikolojik özerklik boyutu ile duygu düzenleme becerileri arasında ilişki vardır.

H0: Ergenlerin algılanan psikolojik özerklik boyutu ile duygu düzenleme becerileri arasında ilişki yoktur.

H3: Ergenlerin algılanan kontrol-denetim boyutu ile duygu düzenleme becerileri arasında ilişki vardır.

H0: Ergenlerin algılanan kontrol-denetim boyutu ile duygu düzenleme becerileri arasında ilişki yoktur.

Araştırma Sorusu 2: Demografik değişkenler bakımından algılanan aile denetimi ve duygu düzenleme alt boyutları farklılık gösterir mi?

H4: Demografik değişkenler bakımından ergenlerin algılanan aile denetimi ile duygu düzenleme becerileri anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

1.7.Tanımlar

Aile Denetimi: Ebeveynlerin çocukları üzerinde olumlu ve olumsuz, sözel ve sözel olmayan tutum ve davranışlarını içeren kontrol davranışlarıdır (Steinberg ve ark, 1989).

Duygu düzenleme: Kişilerin deneyimlerine bağlı olarak ortaya çıkan farklı duyguların toplum tarafından tolere edilebilir düzeyde denetlemek, değerlendirmek ve düzenleme becerilerini kapsamaktadır (Thompson, 1994).

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, ergenlik, ergenlik dönemi psikososyal gelişim özellikler, duygu düzenleme becerileri ve ebeveyn tutumları değişkenlerinin kavramsal çerçevesi, bu kavramlarla ilişkilendirilen psikolojik ve çevresel faktörler ve kuramsal yaklaşıma dair genel bilgiler yer almaktadır.

2.1 Ergenlik

Ergenlik dönemi, hızlı değişimlerin görüldüğü ve çocukluktan erişkinliğe uzanan hayat boyu gelişimdeki geçiş evresi olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin bir arada görüldüğü ve bireyleşmenin ilk adımlarının atıldığı kritik bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Bu dönem, kız çocuklarında menstrüasyon (adet) başlamasıyla birlikte fiziksel ve duygusal değişimlerin görülmesiyle; erkeklerde de üreme sistemlerinin ve genel fiziksel görünümünün ve duygusal değişimlerin görülmesiyle başlamaktadır. Ergenlik yaşı son dönemlerde yapılan çalışmalarda 13-22 yaş olarak belirtilmiştir. Ergenlik dönemi hem biyolojik hem de psikososyal açıdan çocukluk döneminin bitişine işaret eden ve bireylerin artık toplumda tek başlarına hareket edebileceği ve kimlik kazanabileceği bir konumda oldukları bir dönemdir (Santrock, 2010).

Ergenlik döneminde görülen hızlı değişimler, ergenler için uyum sağlanması gereken durumlardır ve zaman zaman zorlayıcı olabilmektedir. Ergenlik dönemi, aile ile olan iletişimin farklı bir boyut kazandığı, ergenlerin ailenin sağladığı sosyal koşulların dışında, özerk olabildiği farklı bir sosyal çevresi olduğu dönemdir. Buna ek olarak, ergenlik döneminde sosyal hayatın çeşitliliğinin artması ve gelişimsel özelliklerin neticesinde ailenin ikinci plana atılması durumu söz konusudur (Özyürek & Özkan, 2015). Bu dönemde ergenler için akran ilişkileri daha ön planda olmaktadır. Ergenler, aile dışında farklı bir sosyal gruba dâhil olmak ve kendisini ait hissetmek

amacıyla akranlarıyla uyumlu bir iletişim kurma gereksinimi hissetmektedir. Gruba dahil olma ya da kendisini ait hissetmek adına söz konusu akran gruplarının benimsediği kurallara uyum sağlayan ergen bireyler için sosyal ortamda sağlayacağı popülarite oldukça önemlidir.

Uyum sağlaması gereken birçok radikal değişikliğin olduğu dönemde duyguların istikrarlı bir biçimde deneyimlenmesi durumu söz konusu değildir; fakat çocukluk döneminde model aldığı ve içselleştirdiği duygu düzenleme becerilerinin bu süreçte katkısı ya da olumsuz sonuçları olabilmektedir.

2.1.1. Ergenlik Dönemi Psikososyal Özellikleri

Ergenlik dönemi psikososyal gelişim özelliklerinin ele alınmasında, erken, orta ve geç ergenlik dönemi olarak ayrı ayrı incelendiği görülmektedir. Erken ergenlik 10-14 yaş grubunu kapsayan ve ilk olarak biyolojik değişimlerle kendisini gösteren aşamadır. Bu dönemde, ergen bireyin karşılaştığı hızlı değişim ve gelişim sebebiyle uyum sağlama zorlukları görülebilmektedir. Orta ergenlik dönemi ise 15-17 yaş bireyleri kapsamaktadır. Kimliğin oluşumu ve aileden ayrılarak farklı sosyal gruplara dahil olma süreçlerinin kendisini gösterdiği bu dönemde fiziksel ve kognitif gelişimler tamamlanmıştır. Soyut düşünce ve içgörü kabiliyeti gelişmiştir. Bu döneme ilişkin en önemli parametrelerden bir tanesi de cinsel kimlik gelişimi olarak belirtilmiştir. 18-21 yaş bireyleri kapsayan geç ergenlik döneminde ise geleceğe ilişkin planlar, hedefler ve varoluşa ilişkin düşünceler ön plana çıkmıştır (Yörükoğlu, 2011).

Ergenlik dönemindeki fiziksel değişimlerin hızlı ve radikal olması sebebiyle ortaya çıkan hızlı duygu değişimleridir. Ayrıca, ergen bireylerin duygularındaki değişimlerin hızlı olmasıyla, ani ve risk içeren kararlar verme olasılıkları artmaktadır. Duygularını çok yoğun yaşayan ergenler, çevresel faktörlerden fazlasıyla etkilenmektedir. Yapılan çalışmalarda, ergenlerin psikososyal gelişimine etki eden unsurların başında aile, yetiştirildiği ortam ve akran ilişkileri olduğu belirtilmiştir. Duygusal gelişime ek olarak ergenlikte önemli bir diğer gelişim boyutu ise sosyal

gelişmedir. Bireylerin sosyalleştiği ilk ortamın aile olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda, ergenlerin sosyalleşme süreçlerinin aile ortamında şekillendiği düşünülmektedir. Sonrasında, farklı sosyal çevrelere dâhil olan ergenler, aile ilişkileri aracılığıyla öğrendiği duygusal ve sosyal becerileri kişilerarası ilişkilerine yansıtılabilmektedir. Ergenlik döneminde ailesinden ayrılıp bireyleşme yolunda ilerleyen ergenler için önceki deneyimleri ve öğrendikleri oldukça önemlidir. Çocukluk döneminde aileyle olan etkileşimi ve aile ortamında sağladığı sosyalleşmeyi artık kendi sosyal çevresine yansıtılabileceği özerk bir alana sahiptir. Söz konusu sosyalleşme düzeylerinde görülebilecek işlev sorunlarının ergenlik dönemindeki sosyal ilişkilere ve genel işlev sorunlarına yol açabilmektedir. Bu bağlamda ergenin sosyalleşme süreci çocukluk döneminde başladığı ve ergenlik döneminde ise bu süreç ailesinin dışında bir sosyal çevrede devam ettiğinden, ailelerin tutumunun ergenlerin sağlıklı psikososyal gelişimini sağlamak açısından önemli olduğu savunulmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998).

2.2. Duygu Düzenleme Becerileri

Duygu düzenleme, kişilerin duygularını içsel ve dışsal olarak denetleme değerlendirme ve düzenleme becerilerini kapsayan psikososyal bir kavramdır (Thompson, 1994). Duygu düzenleme, belli bir duruma karşı kişilerin kendilerini ketlemesi, harekete geçirmesi ve yönetmesi gibi süreçlerden sorumlu olması bakımında karmaşık bir yapıdadır. Örneğin duygular, bilişsel süreçleri düşünceler, duygulardan kaynaklı fizyolojik tepkiler ve duygulardan kaynaklı davranışsal tepkiler bu karmaşık yapı içerisinde yer alan belirtiler ve özelliklerdir. İşlevsellik açısından, duygu düzenleme, kişilerin bir göreve odaklanma kabiliyeti ve uygun olmayan davranışları bastırabilme becerisi olarak tanımlanabilir.

Günlük hayatta, insanların sayısız uyarana maruz kaldığı bilinmektedir. Bu uyarılar aşırı, uygunsuz, uyumsuz veya uyumlu olabilmektedir. Kişilerin bu uyarılara karşı toplum içerisinde kabul gören yönetim becerilerinin olması beklenmektedir. Aksi durumlarda duygu düzenleme güçlüklerinin olması söz konusudur. Duygu düzenleme güçlükleri duygusal uyarılmışlık durumunun

engellenememesi ya da yönetememesi durumudur .(Koole, 2009). Duygusal uyarılmışlığı ketleyemeyen bireyler için hedefleri, tepkileri ve ifade biçimlerinde uyumsuzluklar söz konusudur. Bunun sonucunda ise kişilerde depresyon, anksiyete, yeme psikopatolojisi ve madde kullanım bozukluğu görülme riski artmaktadır. Yüksek düzeyde duygu düzenleme becerisi olan kişilerin sosyal yeterliğinin yüksek olduğu bilinmektedir.

2.2.1. Duygu Durum Düzenleme Stratejileri

Duygu düzenleme becerileri, kişilerin benimsediği bazı stratejilerle kendisini göstermektedir. Bu stratejilerin işlevsel ve işlevsel olmayan boyutları bulunmaktadır. Duygu düzenleme becerileri konusunda ortaya atılan Süreç Kuramı'na göre stratejiler aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

Durum/ortam Seçimi: Kişilerin istemedikleri durumlardan kaçınmak için, duygusal uyarılmaya sebep olan olay veya durumdan kaçınması veya ilgilenmemesi durumudur. Örneğin, sosyal anksiyete bozukluğu olan bireylerin sosyal ortamlardan uzak kalarak olası olumsuz duygulardan kaçınması yer değişikliği stratejisine örnektir (Gross, 1999).

Durum/ortam Düzenlemesi: Kişilerin olası duygusal etkilerden kendilerini korumak amacıyla durumu ya da ortamı modifiye etmesi durumudur. Buna örnek olarak, kişilerarası mesafenin ve gerginliğin azaltılması adına mizahın kullanılmasıdır (Hoffman ve ark, 1997).

Dikkatin Başka Yöne Çevrilmesi Stratejileri, kişilerin duygusal bir durumdan kendilerini uzaklaştırmak adına kendisini başka bir yere yönlendirmesidir (Hoffman ve ark, 1997).

Dikkat Dağıtma: Duygusal uyarandan kaçınmak amacıyla kişilerin dikkatini başka yöne çekme eğilimidir. Dikkat dağıtmak kişileri acı veren duyguların etkisinden korumayı amaçlamaktadır (Nolen-Hoeksema & Morrow, 1993).

Ruminasyon: Kişilerin maladaptif bir duygu düzenleme stratejisi olarak bilinen ve pasif ya da tekrarlayıcı düşüncelere yol açan ve kişiyi daha fazla strese sürükleyen bir stratejidir. Örneğin, depresif belirtileri olan kişilerin kendileriyle ilgili olarak sürekli olumsuz düşüncelerinin zihinde dolaşması bu stratejiye örnek olarak gösterilebilir (Nolen-Hoeksema ve ark, 2008).

Endişe: Kişilerin düşüncelerini ve zihnindeki görüntüleri zihninde yeniden süreçleyerek gelecekte olabilecek olumsuz olaylarla bağdaştırarak anksiyete düzeyini arttırmasıdır. Endişe uyumsuz bir duygu düzenleme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Borkovec, 1983).

Düşüncelerin Bastırılması: Kişilerin istenmeyen duygularının yerine uyumsuz, birbirini tekrar eden ve işlevsel olmayan düşünceleri benimsemesi olarak tanımlanan bu strateji, kişilere kısa süreli yatışma sağlasa da uzun vadede psikopatolojik seyirde olabilmektedir. Bu stratejiyle bağdaştırılan psikopatolojinin obsesif kompulsif bozukluk (OKB) olduğu öne sürülmüştür (Campbell-Sills & Barlow, 2007).

2.2.2. Duygu Düzenleme Becerileri ve Psikopatoloji

Duygu düzenleme becerilerinin, kişilerin deneyimlerine ve maruz kaldıkları durumlara bağlı olarak şekillenen bir yapıda olduğu bilinmektedir (Koole, 2009). Maladaptif duygu düzenleme becerileri deneyimlere bağlı olarak kişilerin tepkilerini yönetebilmeleri maksadıyla benimsedikleri stratejiler olarak kendisini gösterebilmektedir.

Madde kullanımı, kişilerin duyguların yol açtığı fizyolojik belirtilerin azaltılması amacıyla tercih edilen bir tepki yönetim stratejisidir. Sakinleştirici, kaygı

azaltıcı, uyarıcı ilaçlar veya alkolün bu tarzdaki tepki yönetimine örnek gösterilebilir. Kişiyi zarar veren özellikleri sebebiyle uyumsuz stratejiler olarak tanımlanmaktadır (Gross & Thompson).

Madde kullanımına benzer olarak kişilerin tepkilerini yönetmek için tercih ettiği bir diğer strateji de yeme davranışları üzerinde kontrol sağlamaktır. Örneğin, olumsuz duyguların kişilerdeki etkisinin azaltılmasında şeker ve yağ içeriği yüksek gıdaların haz verici etkisinin rolü bulunmaktadır. Kişiler kendilerini yatıştırmak için yeme atakları geçirebilmektedirler (Fairburn, 2008).

Yukarıda belirtilen davranışsal stratejilere ek olarak, çocukluk döneminde özdenetim ve duygu düzenleme becerileri zayıf olan çocukların, sosyal ve akademik işlevselliklerinin bozulabileceği ve daha sonraki dönemlerde de psikolojik sıkıntılar ve problemler için risk faktörü olabileceği ifade edilmektedir. Duygularını etkin bir biçimde denetleyemeyen çocuklarda dışavurumcu davranışlar görülebilmekte ya da sosyal anksiyete belirtileri görülebilmektedir (Bandura ve ark, 2003).

2.3. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn tutumları, çocuk ve ergenlerin sosyalleşmeleri ve otonomi kazanmaları konusunda önemli işlevlere sahiptir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda benimsediği tutumlar, çocuklarına karşı davranışları, beklentileri ve düşüncelerini içermektedir. Ayrıca, ebeveyn tutumu, her aileye ve sosyokültürel faktörlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Ebeveyn tutumlarıyla ilgili yapılan çalışmalar arasında öncü olan Diana Baumrind (1971) tarafından oluşturulan tutum biçimleri günümüze dek birçok çalışmanın kuramsal alt yapısını oluşturmuştur. Baumrind, ebeveyn tutumlarının farklı boyutları olduğunu ve çocuk ve ergenlerin psikolojik ve davranışsal süreçlerine etki eden önemli bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Öne sürdüğü modelde, ebeveyn tutumları demokratik, otoriter ve ihmalkar olarak üç ayrı kategoride değerlendirilmiştir. Belirtilen üç kategorinin çocuk ve ergenlerde farklı sonuçları olduğu bilinmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklar

üzerindeki denetimlerinin sıklığını ve biçimini etkileyen unsurların ebeveyn tutumları olabileceği düşünülmektedir (Baumrind, 1991).

Ebeveyn tutumları ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda Maccoby ve Martin (1983), ebeveynlerin talepkar ve duyarlı olmaları bakımından ihmalkar ve hoşgörülü ebeveynler olarak iki kategoride incelemiştir. İhmalkar ebeveynlerin çocuklarına duygusal olarak daha uzak olduğu ve çocuklarının davranışları konusunda kontrollerinin az olduğu ifade edilmiştir. Hoşgörülü ebeveynler ise çocuklarına karşı kabullenici ve ilgili bir tutumdadırlar. Çocuklarının onaylanmayan davranışlarında ise yaptırım ve cezalandırmayı tercih etmeyen ebeveynlerdir (Şanlı, 2007).

Steinberg, Elmen ve Monut (1989), demokratik ebeveyn tutumlarının kendi içinde üç alt boyutu olduğu ve bunların kabul-ilgi, davranışsal denetleme ve psikolojik özerklik olduğu ifade edilmiştir. Hem Maccoby ve Martin (1983) hem de Steinberg ve meslektaşları (1989) tarafından öne sürülen yaklaşımlardan yola çıkarak Lamborn ve meslektaşları (1991) tarafından Anne Baba Tutum Ölçeği geliştirilmiştir.

Baumrind (1971) tarafından geliştirilen ve diğer ebeveyn tutumlarının dayanak noktası olan dört ebeveyn tutumu ise aşağıda belirtilmiştir.

2.3.1. Demokratik ebeveyn tutumu

Demokratik ebeveyn tutumunda anne babalar çocuklarına gerektiği yerde esnek ve gerektiği yerde kararlı tutumlar içerisindedirler. Ebeveynler çocuklarından beklentilerini açıkça ortaya koyarlar; fakat çocuklarının bu beklentileri yerine getirmeleri konusunda baskı yapmazlar. Bunun yerine, çocuklarının bu beklentileri anlamalarına ve kendilerinin çıkarım yapıp karar vermelerine olanak tanırırlar. Ebeveynlerin baskıcı tutumlarının olmamasına rağmen çocuklarına karşı denetleme ve kontrol tutumları sergilerler. Aynı zamanda, esnek davranarak çocuklarına karşı kabullenici tutumla hareket ederler (Baumrind, 1978). Demokratik ebeveyn tutumuna sahip ailelerin çocukları desteklendiklerini ve değer gördüklerini hissederler. Bu

ebeveynler çocukların kendiliklerine ve bütünlüklerine saygı gösterirler ve birey olarak kabul ederler. Ebeveynin sergilediği tutumlara karşı çocuğun da aynı şekilde davranması beklenir. Demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarına karşı saygı ve sevgiyi esirgemezler. Ayrıca, evde kabul gören ve görmeyen davranışlar ebeveyn ve çocuğun ortak değerlendirilmesi sonucunda belirlenmiştir. Ebeveynler, çocukların gelişimsel özelliklerini göz önünde bulundurarak görev ve sorumluluk vermeye özen gösterirler. Demokratik tutumdaki ebeveynler, çocuğun yaptığı hata sonucunda çocuğun kişiliğine yönelik değil davranışa yönelik eleştirilerde bulunurlar. Eleştiri ve yönlendirmeler çocukların kendilerini değersiz ve yetersiz hissedecekleri düzeyde değildir (Baumrind, 1991; Yılmaz, 2000).

2.3.2. İhmalkâr Ebeveyn Tutumu

İhmalkar ebeveynlerin çocukları üzerinde düşük kontrol ve düşük ilgi düzeylerine sahiptirler. İhmalkar ebeveynler, çocukların ihtiyaçlarından haberdar değildirler (Baumrind, 1991). Çocukların sergilediği olumsuz ve uyumsuz davranışlarına karşı ilgisiz ve hoşgörülü bir yaklaşımdadırlar. Çocuklara sergilenen aşırı hoşgörü ve esneklik sebebiyle sınırlar konusunda çocukların davranışında sorunlar görülmektedir. Çocuğun aile dışında işlevselliğini sürdürebilmesi için gerekli olan kurallar ve sınırlar öğretilmemiştir. Ayrıca, çocukların kurallara uyma konusunda ebeveynlerinin bir yaptırımını söz konusu değildir. İhmalkar ebeveyn tutumunda, ebeveyn çocuk ilişkileri sağlıklı sürdürülememektedir. Sınırları içleştiremeyen çocuk için ilerleyen dönemlerde tatminsizlik görülebilmektedir.

2.3.3. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveyn tutumuna sahip ebeveynler yüksek düzeyde kontrol ve düşük düzeyde ilgiye sahiptir. Otoriter ebeveyn tutumunda, çocukların gelişimsel özellikleri ve duygusal ihtiyaçları göz önünde bulundurulmaksızın yalnızca ebeveynlerin koyduğu kurallara uyması beklenmektedir. Kurallar, çocuklar tarafından sorgulanamayan ve itaat edilmesi gereken kural ve sınırlardır. Ebeveynler için kural

ve sınırlara uymak çocuk için doğru olan bir davranıştır (Baumrind, 1971). Otoriter ebeveyn tutumunda, ebeveynlerin kendi istedikleri özelliklere uygun bir çocuk olması önemlidir ve bu yüzden çocuklarının davranışlarını denetleme ve düzenleme eğilimindedirler. Çocuklar kurallara uymalıdır ve ebeveynlerinin dediklerini uygulamalıdır. Çocuklara birey olarak tanınan haklar sınırlıdır ve disiplinin sağlanması ebeveynler için önceliklidir. Otoriter ebeveyn tutumuna göre yetiştirilen çocuklarda bağımsızlık ve özerklik düzeyleri zayıftır. Çocukların özerklik ve bağımlılığını yansıtan bir eylemde bulunmaları halinde cezalandırılmakta ve hatta duygusal ve fiziksel şiddet gibi cezalar verilebilmektedir. Otoriter ebeveynler, çocukların doğru ve uyumlu davranışları halinde sevgi gösterirler. Ebeveynler çoğunlukla hostile tutumdadır ve aile ortamında gerginlik hâkimdir. Çocuğu anlamaya çalışmak yerine kendi davranışlarının benimsenmesi daha önceliklidir. Çocuğa karşı sergilenen genel tutum ise soğuk ve reddedici olmaktadır.

2.3.4. Hoşgörülü Ebeveyn Tutumu

Hoşgörülü ebeveynler çocuklarına karşı düşük kontrol ve yüksek ilgi göstermektedirler. Ebeveynlerin çocuklarına karşı talepleri azdır ve disiplin düşüktür. Çocukların birçok alanda kendilerini denetlemelerine izin vermektedirler. Bu tutumdaki ebeveynlerde bazı sınırlamalar dışında çocukların istekleri yerine getirilmektedir. Hoşgörü seviyesi normalse, çocuklar yaratıcı ve kendine güvenen bireyler olabilecekken, hoşgörü düzeyi normalin üzerindeyse, bu durum çocuğun bencilleşmesine yol açabilmektedir. Hoşgörülü ebeveynlerin çocuklarının daha az hırslı ve daha düşük düzeyde başarı odaklı olduğu görülmektedir (Özyürek & Özkan, 2015). Özdenetimleri daha düşük olabilmektedir. Baumrind (1991) hoşgörülü ailelerde yetişen çocukların alkol ve madde kullanım bozukluğu riskinin demokratik ve otoriter tutuma kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür.

2.4. Kuramsal Çerçeve

Ergenlik dönemi psikososyal işlevsellik ve aile denetimi konusunda ele alınabilecek kuramsal yaklaşımlar “Sosyal Öğrenme Kuramı”, “Bağlanma Kuramı” ve “Ekolojik Model olarak belirlenmiştir.

2.4.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal Öğrenme Kuramı, Albert Bandura (1977) tarafından ortaya çıkarılan ve davranış bilimlerinde önemli bir dayanak olan kuramlar arasında yer almaktadır. Sosyal öğrenme, bireylerin çevreyle etkileşim içerisindeyken öğrenme süreçlerini gerçekleştirdiğini, bireylerin çevresindeki diğer insanların davranışlarını model alarak kendi yeterliliklerini görme fırsatı yakaladığı ve diğer kişiler tarafından davranışlarının pekiştirildiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Sosyal öğrenmeye ilişkin önemli terimler arasında gözlemleyerek öğrenme (observational learning) özellikle erken gelişimsel dönemde, bakım vereni ve diğer aile bireyleriyle iletişim içerisinde olduğu ortamda başkalarının davranışlarını modellemeye başlar. Bu aşamada, gözlemlemesinin kendisi için uygun olduğu bir rol modele ihtiyaç vardır. Buna örnek olarak, kız çocuklarının annelerini gözlemleyerek onların yaptığı görevlerin yer aldığı çocuk oyunları kurması modellemeye örnek gösterilebilir.

Bir diğer önemli unsur ise özyeterkinlik olarak belirtilmiştir. Özyeterkinlik algısı, bireyin çevresi tarafından pekiştirilmesi sonucunda şekillenen bir niteliktir. Uygun davranışlar diğerleri tarafından pekiştirilmekte ve uyumlu olmayan davranışlar cezalandırılmaktadır. Bu doğrultuda, çocuklar neleri yapabileceklerine ilişkin çıkarımlar yapmaya başlarlar. Daha sonraki eylemleri, bu çıkarımlara dayanmaktadır. Ergenlik dönemi göz önünde bulundurulduğunda, bireylerin aileleriyle olan etkileşimlerinin duygu ve davranışları üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir. Ergenlik döneminde soyut düşünme becerilerinin daha gelişmiş olması sebebiyle ebeveynlerin sergilediği tutum ve davranışlara yönelik içselleştirme ve dışsallaştırma

tutumlarında olabilirler. Bu durumun, sosyal öğrenmenin bir sonucu olabileceği düşünülmektedir.

2.4.2. Bağlanma Kuramı

John Bowlby (1980) tarafından geliştirilmiş olan kuramda, bireylerin doğdukları andan itibaren, dış çevrenin olası tehditlerinden korunmak ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması için bir bağlanma figürüne ihtiyaç duyulduğu düşüncesi esas alınmıştır. Erken gelişimsel dönemde bağlanma sistemlerinin temellerinin atılması ve ilerleyen dönemlerde etkisinin görülmesi söz konusudur. Bakım vereni ile uyumlu ve sağlıklı bir bağlanma gerçekleştiren birey için kendisine ve dış dünyaya yönelik yapacağı çıkarımlar ve oluşturacağı zihinsel temsillerin olumlu olacağı düşünülmektedir. Öte yandan, bakım vereni ile güvensiz bir bağlanma gerçekleştiren (bakım verenin psikolojik işlevselliğine ve çocuğa olan yaklaşımına bağlı olarak) çocuk için kendisi olumsuz diğer insanlar ve çevre olumsuz ya da iki boyutta da olumsuz zihinsel temsiller geliştirme durumları söz konusu olabilmektedir. Bowlby'nin terimsel olarak ifade ettiği "içsel çalışan modeller", çocuğun bakım verenle kurduğu ilişki sonrasında dünyayı keşfetmesi ve çıkarımlar yapması olarak tanımlanabilmektedir (Ainsworth, 1989). Böylelikle hayata ve insanlara karşı bakış açısının oluşabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada incelenen ergenlerin duygu düzenleme becerileri ve aile denetiminin özellikle ergen bireylerin aileyle bağlanma kalitesiyle de açıklanabilecek bir durum olduğu düşünülebilir.

2.4.3. Ekolojik Model

Urie Bronfenbrenner'in (Ekolojik Sistem Kuramı, erken gelişimsel dönemde, bireylerin çevreleriyle olan etkileşimini açıklayan bir gelişim kuramıdır. Kişilerin gelişiminde birden fazla çevresel faktörün söz konusu olduğunu öne süren kuramda farklı ve aşamalı ekosistemlerin olduğu ifade edilmiştir. İlk katman olan

mikrosistemde bireyin hayatının ilk dönemlerinden itibaren yanlarında olan aile, okul ve akranlar yer almaktadır. İkincisi olan mezosistem ise farklı mikrosistemlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan ekolojik sistem şeklinde sınıflandırılmıştır. Kişilerin okul ve ev arasındaki bağlantılar, aile ve arkadaşları arasındaki bağlantılar mezosisteme olarak örneklendirilir. Mezosistemin uyum içerisinde olmasının bireyin psikolojik işlevselliği açısından önemlidir. Eksosistem ise ikiden fazla ekosistemin bir arada olması ve bireyi dolaylı olarak etkilemesi olarak tanımlanır. Komşular ve akrabalar yine aile içerisinde; fakat kişiyi dolaylı etkileyen ekosistemler olarak tanımlanabilir. Makrosistem ise birey için uzak kalabilen fakat yine de etkisinin olduğu sosyal faktörler olarak tanımlanmaktadır. Sosyokültürel faktörler ve gelenekler makrosisteme örnek gösterilebilir. Kronosistem ise zamanı barındıran ekosistemdir ve diğer sistemlerin zaman içindeki değişimini yansıtır. Örneğin, çevrenin değişmesi, aile düzeninin değişimi, taşınmak ya da toplumsal değişimler kronosisteme örnek gösterilebilir.

Bronfenbrenner'ın ekolojik modeli çerçevesinde, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkekler açısından nasıl değişim içerisinde olduğunu açıklamaları bakımından önemli bir kuramsal bakış açısı olabileceği düşünülmektedir.

2.5. İlgili Literatür

Yapılan çalışmalarda, ebeveyn tutumlarının çocuk ve ergenlerde duygu düzenleme becerileriyle ilişkili olduğu kanıtlanmıştır. Uluslararası güncel literatür incelendiğinde, yapılan çalışmaları çoğunlukla annelerin tutumlarının çocuklar ve ergenler üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Bunun dışında hem anne hem de babayı ele alan ya da çocuk ve ergenlerin algıladığı ebeveyn tutumları duygu düzenleme becerileri ile karşılaştırıldığı görülmüştür.

Morris ve meslektaşları (2017) yaptıkları çalışmada çocuk ve ergenlerin duygu düzenleme süreçlerinde ebeveyn tutumlarının etkisini incelemişlerdir. Bu doğrultuda geliştirmiş oldukları modelde, çocuk ve ergenlerin, ebeveynlerinin duygu düzenleme

süreçlerini modellediği ve ebeveynlerin duygu odaklı ebeveyn tutumlarının duygu düzenleme becerisiyle ilişkili olduğunu öne sürmüşlerdir.

Neleman ve meslektaşları (2014) tarafından yapılan altı yıllık boylamsal çalışmada annelerin eleştirel tutumu ile ergenlerin depresyon ve yaygın anksiyete bozuklukları belirtileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada hem annelerin eleştireliliği hem de ergenlerin algıladığı eleştireliliğin psikolojik semptomlarla ilişkisi incelenmiştir. 497 ergenle yapılan çalışmada, çocukların algıladığı eleştirelilik ile psikopatoloji arasında ilişki saptanmıştır. Araştırmada, annelerden doğrudan alınan tutum ve yaklaşım etkisinden daha çok çocukların algıladığı düzeyin etkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte anksiyete ve depresyon belirtilerinin algılanan anne eleştireliliğini etkilediği saptanmıştır.

Oliva ve meslektaşları (2017) tarafından yapılan çalışmada ergenlik döneminde problemlerin içselleştirilmesinde kişisel ve dış faktörler incelenmiştir. Dış faktörler olarak, ergenlerin akran ve aile ilişkileri değerlendirilmiştir. Yaşları 12 ile 17 arasında değişen 2400 ergenle yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara göre kız öğrencilerin erkeklere kıyasla, daha fazla içselleştirme yaptığı görülmüştür. Ayrıca, içselleştirilen problemlerin yaşla birlikte artış gösterdiği saptanmıştır. Çalışmada ilginç olarak, kızların problemleri içselleştirmesindeki aracı değişkenin düşük duygusal netlik ve empati olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada, ebeveynlerle bağlanma ve duygusal paylaşımın problemlerin içselleştirmesi konusunda koruyucu faktör olabileceği öne sürülmüştür.

Ong ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan çalışmada, algılanan ebeveyn stillerinin ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde sosyoemosyonel gelişim üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan boylamsal çalışmada, davranış sorunları olduğu saptanan 7-9 yaş arasındaki çocukların sosyoemosyonel işlevselliği değerlendirilmiş ve dokuz yıl sonra ebeveyn tutumları ile tekrar incelenmiştir. Sonuçlara göre, ergenlerde problemlerin içselleştirilmesi ve dışsallaştırması durumun ebeveyn tutumlarındaki işlev sorunlarıyla ve uyumsuz ebeveyn bağlanmasıyla ilişki olduğu bulunmuştur.

Ayrıca, annelere kıyasla babaların ebeveyn tutumlarının çocukların sosyoemosyonel gelişiminde daha önemli olduğu saptanmıştır.

Parra ve Olive (2009) tarafından yapılan boylamsal çalışmada, ergenlerin duygusal özerklik düzeyleri aile ilişkileri ile değerlendirilmiştir. Duygusal özerklik, ergenlerin ailelerinden kopma ve ayrılma durumlarının normatif bir temsili olarak nitelendirilmektedir. Bu doğrultuda, olumsuz ve uyumsuz aile ilişkilerinin ergenlerin duygusal özerklik kazanmasında ilişkisi olduğu görüşü benimsenmiştir. Bu çalışmada da 101 ergenin 5 yıl boyunca değerlendirmesi yapılarak erken ergenlik dönemi ve orta ergenlik dönemindeki değişimler ele alınmıştır. Sonuçlara göre, araştırmanın hipotezini oluşturan, duygusal özerklik ve olumsuz aile ilişkileri arasındaki ilişki bu çalışmada da tespit edilmiştir.

Turpyn ve Chaplin (2016) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin riskli davranışları üzerinde, farkındalık temelli ebeveyn tutumları ve ebeveynlerin duyguları ifade etme biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yaşları 12-14 arasında değişen 157 ergenin verilerinin incelendiği çalışmada, birincil bakım verenler olan annelerin farkındalık temelli ebeveyn tutumları ve duyguların ifade edilmesi değişkenleri ile ergenlerin problemleri ve riskli davranışları ele alınmıştır. Sonuçlar doğrultusunda madde kullanımı ve seks gibi riskli davranışlarıyla ebeveynlerin olumlu ve farkındalık temelli yaklaşımlarının negatif ilişkisi olduğu görülmüştür. Özellikle ergenlerde madde kullanımı için ebeveyn yaklaşımlarının koruyucu işlevleri olduğu bulunmuştur.

Van Lisa ve meslektaşları (2018) tarafından yapılan boylamsal çalışmada başlangıç yaşı 15 olan ve dört yıl boyunca incelenen ergen duygu düzenleme becerileri ve ebeveynlerin davranışsal ve psikolojik kontrol düzeyleri karşılaştırılmıştır. Ergenlerin bildirdiği algılanan ebeveyn kontrollerinin, özellikle davranışsal kontrolün ergenlerin duygu düzenleme becerileriyle ilişkisi olduğu saptanmıştır. Saptanan ilişki, algılanan ergen tutumlarında, ebeveynlerin bildirdiği kontrol düzeyinden daha yüksek bulunmuştur.

Adam ve meslektaşları (2011) ergenlik döneminde kişilerarasındaki ilişkilerdeki olumsuz deneyimlerin ve erken erişkinlik dönemindeki yansımaları incelenmiştir. Yapılan çalışmada, düşük aile desteği, yalnızlık, kişilerarası ilişkilerde şiddet, romantik ilişki döngüsünün sıklığı ve sevilen kişinin kaybı gibi olumsuz deneyimlerin genel sağlık ve depresyon semptomlarının görülmesinde etkisi saptanmıştır.

Crandall ve meslektaşları (2018) yapmış oldukları çalışmada, annelerin duygu düzenleme becerileriyle ergenlerin davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya katılan 478 ergenin anneleriyle birlikte beş yıllık boylamsal çalışma yürütülmüş, aile işlevselliği ve annelerin duygu düzenleme becerilerinin ergenlerin davranışlarındaki etkisi incelenmiştir. Sonuçlara göre, annelerin bildirdiği aile işlevselliğini annelerin duygusal olarak mesafeli tutumu ve ergenlerde saldırganlık arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu saptanmıştır. Ayrıca, annelerin işlevsel olmayan duygu düzenleme becerilerinin ergenlerde davranış problemleriyle ilişkili olduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.Evren ve Örneklem

Araştırma, lise öğrencileriyle oluşturulan örneklem grubu ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma için İstanbul ili Sultangazi ilçesinde bir lisede eğitim gören 14-17 yaş arasındaki 150 katılımcının bilgilendirilmiş onamları alınarak anket çalışması yürütülmüştür.

3.2.Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri ölçüm araçları aşağıdaki gibidir:

- Sosyodemografik Bilgi Formu
- Anne Baba Tutum Ölçeği
- Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği

3.2.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, literatürde daha önce yapılan benzer çalışmalarla katılımcılara yönetilmiş olan ve bireysel değişkenleri hakkında bilgi almayı amaçlayan bir özbildirim formudur. Demografik form içerisinde, katılımcıların yaş, cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve akademik başarı değişkenlerine ilişkin çoktan seçmeli sorular yer almaktadır.

3.2.2. Anne Baba Tutum Ölçeği

Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Yılmaz (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçek puanlarına

uygulanan faktör analizi sonucu kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik olmak üzere üç faktör ortaya çıkmıştır. Kabul/ilgi boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını, Kontrol/denetleme boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını, Psikolojik özerklik boyutu anne-babanın demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirildiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler dört dereceli, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi yedi dereceli, diğer maddeler ise üç dereceli Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde ayrı ayrı yapılmıştır. Lise öğrencileri için güvenilirlik katsayıları ve iç tutarlık katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği için ,82 ve ,70, kontrol/denetleme alt ölçeği için ,88 ve ,69, psikolojik özerklik alt ölçeği için ,76 ve ,66 olarak bulunmuştur. Ölçekten iki şekilde ölçüm alınmaktadır. Bu çalışmada kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden dört anne-baba tutumunun ayırt edilerek ölçüm alınması yoluna gidilmiştir. Kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan deneklerin ebeveynleri "demokratik", altında puan alanlar "izin verici-ihmkâr", kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri "otoriter", kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın altında puan alan çocukların ebeveynleri "izin verici-müsamahakar" olarak adlandırılmıştır (Yılmaz, 2000).

3.2.3. Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği

Berking ve Znoi tarafından Duygu Düzenleme Becerilerini değerlendirmek için geliştirilmiştir. 2018 yılında Vatan ve Kahya tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı ve 5'li Likert tipte yanıtı 27 maddeden oluşan bu ölçeğin amacı, ergen bireylerin duygusal düzenleme becerilerini 9 alt boyutları ile değerlendirip ölçmektir. DDBÖ, toplam dokuz alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar farkındalık/dikkat, beden duyuları, netlik, anlama, kabul, tolerans, yüzleşmeye hazırlanma, öz-destek ve değişimleme olarak ayrılmıştır. Bu formun ilk makalesinde toplam ölçek puanının Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,93 ve alt ölçekler için 0,62 -0,83 arasındadır. Özgün form üzerinde yapılan son dönemdeki bir çalışmada ise, toplam ölçek puanına

ait Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,96 ve alt ölçekler için 0,74 -0,92 arasındadır. Bu çalışmada tüm ölçekler için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,89, ölçeğin alt faktörleri için Cronbach alfa güveninirlik katsayıları 0,49-0,75 arasında çıkmıştır (Vatan ve ark, 2018).

3.3. Veri Analizi

Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ergenlerin demografik bilgileri frekans ve yüzde tablosu olarak gösterilmiştir. Ölçek puanlarının normallik sınamasında Çarpıklık (Skewness) katsayısı kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık katsayısının (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2011).

Yapılan normallik sınamasında ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği tespit edildiğinden puanların cinsiyet, anne-baba birliktelik durumu ve tanı almış tıbbi rahatsızlık durumuna göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden; yaş, kardeş sayısı, kardeşler arasındaki sıra, ailenin gelir düzeyi, anne ve baba öğrenim düzeyi değişkenlerine göre karşılaştırmada ANOVA kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans analizinde gruplar arasında farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD Hoc testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki analizi için Pearson korelasyon analizinden; algılanan anne-baba tutumlarının anne baba tutumlarının duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 (anlamlılık düzeyi 0,05 $p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada katılımcılara uygulanan veri ölçüm araçlarından elde edilen verilerin istatistiksel analizleri ve araştırmanın bulgularına ilişkin tablolar ve açıklamaları yer almaktadır.

4.1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Bu bölümde katılımcıların demografik özellikleri ile araştırmada kullanılan ölçeklere ait betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 1’de ergenlerin demografik özelliklerine göre dağılımlarına ait frekans ve yüzde analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Erkek	81	53,3
	Kız	71	46,7
Yaş	14 yaş	52	34,2
	15 yaş	37	24,3
	16 yaş	39	25,7
	17 yaş	24	15,8
Kardeş sayısı	1 kardeş	20	13,2
	2 kardeş	51	33,6
	3 kardeş	53	34,9
	4 ve daha fazla	28	18,4
Kardeşler arasındaki sıra	İlk çocuk	72	47,4
	2. kardeş	49	32,2
	3 ve sonrası	31	20,4
Ailenin gelir düzeyi	Düşük	49	32,2
	Orta	84	55,3
	Yüksek	19	12,5
Anne öğrenim düzeyi	İlkokul	52	34,2
	Ortaokul	59	38,8
	Lise	30	19,7
	Üniversite	11	7,2

Baba öğrenim düzeyi		İlkokul	46	30,3
		Ortaokul	54	35,5
		Lise	40	26,3
		Üniversite	12	7,9
Anne-baba durumu	birliktelik	Birlikte	139	91,4
		Ayrı/boşanmış	13	8,6
Tanı almış tıbbi rahatsızlık		Evet	17	11,2
		Hayır	135	88,8

Araştırmaya katılan 152 ergenin %53,3'ü erkek, %46,7'si kızdır. Ergenlerin %34,2'si 14 yaşında, %24,3'ü 15 yaşında, %25,7'si 16 yaşında, %15,8'i 17 yaşındadır. Ergenlerin %13,2'si 1 kardeş, %33,6'sı 2 kardeş, %34,9'u 3 kardeş, %18,4'ü 4 ve daha fazla kardeştir. Ergenlerin %47,4'ü ilk çocuk, %32,2'si ikinci kardeş, %20,4'ü üçüncü ve sonraki kardeştir. Ergenlerin %32,2'sinin ailesinin gelir düzeyi düşük, %55,3'ünün orta, %12,5'inin yüksektir. Ergenlerin %34,2'sinin annesi ilkokul, %38,8'inin ortaokul, %19,7'sinin lise, %7,2'sinin annesi üniversite düzeyinde öğrenim görmüştür. Ergenlerin %30,3'ünün babası ilkokul, %35,5'inin ortaokul, %26,3'ünün lise, %7,9'unun babası üniversite düzeyinde öğrenim görmüştür. Ergenlerin %91,4'ünün anne-babası birlikte, %8,6'sının anne-babası boşanmış/ayrı yaşamaktadır. Ergenlerin %11,2'sinin tanı almış tıbbi bir rahatsızlığı bulunmaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

Ölçek	Alt Boyut	n	\bar{X}	SS	Skewness
ANNE-BABA TUTUM	Kabul-İlgi	152	27,07	5,03	-0,24
	Psikolojik Özerklik	152	22,40	4,81	-0,34
	Kontrol-Denetleme	152	19,21	5,69	-0,22
DUYGU DÜZENLEME BECERİSİ	Farkındalık	152	2,65	0,94	-0,32
	Beden Duyumları	152	2,53	0,99	0,23
	Netlik	152	2,79	0,85	-0,61
	Anlama	152	2,86	0,83	-0,68
	Kabul	152	2,38	0,91	-0,29
	Tolerans	152	2,23	1,01	-0,21
	Yüzleşmeye Hazırlanma	152	2,72	0,90	-0,61
	Öz-Destek	152	2,74	1,26	0,52
	Değişimleme	152	2,52	0,82	-0,36
	TOPLAM	152	2,60	0,68	-0,40

Araştırmaya katılan ergenlerin en yüksek düzeyde algıladıkları anne-baba tutumları puan sırasına göre “kabul-ilgi” (27,07±5,03); ve “psikolojik özerklik” (22,40±4,81) ve “kontrol-denetleme” (19,21±5,69) olarak tespit edilmiştir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan ergenlerin kabul (2,38±0,91) ve tolerans (2,23±1,01) beceri puanları “düşük” düzeyde; duygu düzenleme beceri leği toplam (2,60±0,68) ve diğer duygu düzenleme beceri puanlarının “orta” düzeyde tespit edilmiştir (En yüksek 4-en düşük 0=4/5=0,80; 0-0,80= “hiç”; 0,81-1,60= “düşük”; 1,61-2,40= “orta”; 2,41-3,20= “yüksek”; 3,21-4,00= “ok yüksek”).

4.2. Anne-Baba Tutum Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Bu bölümde anne-baba tutum puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılmasına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 3'te anne-baba tutum puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Anne-Baba Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Kabul-İlgi	Erkek	81	26,37	5,10	-1,84	0,068
	Kız	71	27,86	4,86		
Psikolojik Özerklik	Erkek	81	22,38	4,55	-0,07	0,946
	Kız	71	22,43	5,11		
Kontrol-Denetleme	Erkek	81	17,51	5,07	-4,15	0,000
	Kız	71	21,16	5,77		

Anne-babanın kabul-ilgi ve psikolojik özerklik tutumlarına ilişkin algı puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 3).

Anne-babanın kontrol-denetleme tutumuna ilişkin algı puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-4,15$; $p<0,05$). Kız ergenlerin anne-babanın kontrol-denetleme tutumuna ilişkin algı puanları, erkek ergenlerin puanından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 3).

Tablo 4. Anne-Baba Tutum Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Kabul-İlgi	A-14 yaş	52	27,75	4,83	0,53	0,660	
	B-15 yaş	37	26,68	5,93			
	C-16 yaş	39	26,54	4,70			
	D-17 yaş	24	27,04	4,55			
Psikolojik Özerklik	A-14 yaş	52	22,99	4,42	2,67	0,051	
	B-15 yaş	37	20,62	5,27			
	C-16 yaş	39	22,47	4,82			
	D-17 yaş	24	23,75	4,33			

<i>Tablo 4'ün devamı</i>						
Kontrol- Denetleme	A-14 yaş	52	19,73	5,68	0,37	0,773
	B-15 yaş	37	19,15	6,11		
	C-16 yaş	39	19,18	4,98		
	D-17 yaş	24	18,25	6,35		

Anne-baba tutumlarına ilişkin algı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. Anne-Baba Tutum Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Kardeş Sayısı	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Kabul-İlgi	A-Tek çocuk	20	28,70	4,05	1,23	0,300	
	B-2 kardeş	51	27,16	4,18			
	C-3 kardeş	53	26,98	5,05			
	D-4 ve üstü	28	25,89	6,70			
Psikolojik Özerklik	A-Tek çocuk	20	22,17	4,21	1,91	0,130	
	B-2 kardeş	51	23,04	4,31			
	C-3 kardeş	53	22,86	4,51			
	D-4 ve üstü	28	20,54	6,20			
Kontrol-Denetleme	A-Tek çocuk	20	20,30	6,11	0,71	0,549	
	B-2 kardeş	51	18,71	5,01			
	C-3 kardeş	53	19,72	5,39			
	D-4 ve üstü	28	18,39	7,07			

Anne-baba tutumlarına ilişkin algı puanlarının ergenlerin kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 6. Anne-Baba Tutum Puanlarının Kardeşler Arasındaki Sıraya Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Kardeşler Arasındaki Sıra	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Kabul-İlgi	A-İlk çocuk	72	27,97	4,81	3,68	0,028	A>C
	B-İkinci çocuk	49	26,98	4,36			
	C-3. ve sonrası	31	25,10	6,00			
Psikolojik Özerklik	A-İlk çocuk	72	22,60	4,05	2,62	0,076	
	B-İkinci çocuk	49	23,16	4,82			
	C-3. ve sonrası	31	20,72	6,04			
Kontrol-Denetleme	A-İlk çocuk	72	19,93	5,19	2,77	0,066	
	B-İkinci çocuk	49	17,66	6,25			
	C-3. ve sonrası	31	20,01	5,57			

Anne-babanın kabul-ilgi tutumuna ilişkin algı puanlarının kardeşler arasındaki sıraya göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3,68$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre ilk çocuk olan ergenlerin anne-babanın kabul-ilgi tutumuna ilişkin algı puanları, üçüncü ve sonraki çocuk olan ergenlerin puanından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 6).

Anne-babanın psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme tutumlarına ilişkin algı puanlarının kardeşler arasındaki sıraya göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 6).

Tablo 7. Anne-Baba Tutum Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Aile Gelir Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Kabul-İlgi	A-Düşük	49	26,12	5,84	1,74	0,178	
	B-Orta	84	27,74	4,23			
	C-Yüksek	19	26,53	5,81			
Psikolojik Özerklik	A-Düşük	49	22,08	5,15	0,17	0,848	
	B-Orta	84	22,58	4,58			
	C-Yüksek	19	22,42	5,11			
Kontrol-Denetleme	A-Düşük	49	18,82	5,24	0,59	0,555	
	B-Orta	84	19,65	6,05			
	C-Yüksek	19	18,33	5,24			

Anne-baba tutumlarına ilişkin algı puanlarının ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 7),

Tablo 8. Anne-Baba Tutum Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Kabul-İlgi	A-İlkokul	52	27,35	5,33	1,01	0,389	
	B-Ortaokul	59	26,36	4,92			
	C-Lise	30	28,20	4,11			
	D-Üniversite	11	26,45	6,30			
Psikolojik Özerklik	A-İlkokul	52	21,99	5,28	0,30	0,826	
	B-Ortaokul	59	22,56	4,58			
	C-Lise	30	22,95	4,81			
	D-Üniversite	11	22,00	4,02			

Tablo 8'in devamı

Kontrol- Denetleme	A-İlkokul	52	19,06	5,34	0,38	0,764
	B-Ortaokul	59	19,07	5,45		
	C-Lise	30	19,11	5,96		
	D-Üniversite	11	21,00	8,05		

Anne-baba tutumlarına ilişkin algı puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 9. Anne-Baba Tutum Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Baba Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Kabul-İlgi	A-İlkokul	46	26,07	5,54	0,95	0,418	
	B-Ortaokul	54	27,39	4,40			
	C-Lise	40	27,45	5,08			
	D-Üniversite	12	28,17	5,46			
Psikolojik Özerklik	A-İlkokul	46	22,10	5,44	0,23	0,873	
	B-Ortaokul	54	22,60	4,63			
	C-Lise	40	22,70	4,54			
	D-Üniversite	12	21,67	4,29			
Kontrol- Denetleme	A-İlkokul	46	19,20	5,15	0,22	0,885	
	B-Ortaokul	54	19,19	5,92			
	C-Lise	40	18,90	6,12			
	D-Üniversite	12	20,42	5,70			

Anne-baba tutumlarına ilişkin algı puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 9).

Tablo 10. Anne-Baba Tutum Puanlarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne-Baba	n	\bar{X}	SS	t	p
Kabul-İlgi	Birlikte	139	27,27	4,94	1,68	0,096
	Ayrı	13	24,85	5,61		
Psikolojik Özerklik	Birlikte	139	22,62	4,80	1,84	0,068
	Ayrı	13	20,08	4,46		
Kontrol- Denetleme	Birlikte	139	19,14	5,71	-0,52	0,605
	Ayrı	13	20,00	5,72		

Anne-baba tutumlarına ilişkin algı puanlarının anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 10).

Tablo 11. Anne-Baba Tutum Puanlarının Tanı Almış Tıbbi Rahatsızlık Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Tanı Almış Tıbbi Rahatsızlık		\bar{X}	SS	t	p
		n				
Kabul-İlgi	Evet	17	26,12	7,69	-0,82	0,413
	Hayır	135	27,19	4,61		
Psikolojik Özerklik	Evet	17	19,79	6,78	-2,41	0,017
	Hayır	135	22,73	4,43		
Kontrol-Denetleme	Evet	17	19,53	5,78	0,24	0,810
	Hayır	135	19,18	5,70		

Anne-babanın kabul-ilgi ve kontrol-denetleme tutumlarına ilişkin algı puanlarının ergenlerin tanı almış tıbbi rahatsızlık durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 11).

Anne-babanın psikolojik özerklik tutumuna ilişkin algı puanlarının ergenlerin tanı almış tıbbi rahatsızlık durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-2,41$; $p<0,05$). Tanı almış tıbbi rahatsızlığı olan ergenlerin anne-babanın psikolojik özerklik tutumuna ilişkin algı puanları, tıbbi rahatsızlığı olmayan ergenlerin puanından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 11).

4.3. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Bu bölümde duygu düzenleme beceri puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılmasına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 12’de duygu düzenleme beceri puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Farkındalık	Erkek	79	2,68	1,08	0,39	0,700
	Kız	71	2,62	0,78		
Beden Duyumları	Erkek	81	2,65	1,11	1,58	0,115
	Kız	71	2,40	0,82		
Netlik	Erkek	81	2,78	0,86	-0,22	0,826
	Kız	71	2,81	0,83		
Anlama	Erkek	81	2,77	0,87	-1,50	0,136
	Kız	71	2,97	0,78		
Kabul	Erkek	81	2,36	0,91	-0,32	0,749
	Kız	71	2,41	0,92		
Tolerans	Erkek	81	2,29	0,98	0,81	0,419
	Kız	71	2,16	1,05		
Yüzleşmeye Hazırlanma	Erkek	81	2,68	0,89	-0,59	0,554
	Kız	71	2,77	0,92		
Öz-Destek	Erkek	81	2,76	1,39	0,22	0,826
	Kız	71	2,71	1,11		
Değişimleme	Erkek	81	2,52	0,83	-0,05	0,961
	Kız	71	2,52	0,82		
TOPLAM	Erkek	81	2,61	0,68	0,07	0,943
	Kız	71	2,60	0,67		

Duygu düzenleme becerilerine ait puanların cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 12).

Tablo 13. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	n	\bar{X}	SS	F	p
Farkındalık	A-14 yaş	52	2,63	1,14	0,03	0,993
	B-15 yaş	37	2,65	0,92		
	C-16 yaş	38	2,63	0,86		
	D-17 yaş	23	2,70	0,68		
Beden Duyumları	A-14 yaş	52	2,55	1,26	0,39	0,763
	B-15 yaş	37	2,45	0,78		
	C-16 yaş	39	2,48	0,91		
	D-17 yaş	24	2,71	0,74		
Netlik	A-14 yaş	52	2,74	0,86	1,01	0,390
	B-15 yaş	37	2,69	1,00		
	C-16 yaş	39	2,80	0,76		
	D-17 yaş	24	3,05	0,67		
Anlama	A-14 yaş	52	2,82	0,87	0,63	0,594
	B-15 yaş	37	2,74	1,00		
	C-16 yaş	39	2,98	0,74		
	D-17 yaş	24	2,94	0,59		
Kabul	A-14 yaş	52	2,42	0,86	0,56	0,640
	B-15 yaş	37	2,23	1,05		
	C-16 yaş	39	2,39	0,98		
	D-17 yaş	24	2,53	0,67		
Tolerans	A-14 yaş	52	2,11	1,00	0,56	0,640
	B-15 yaş	37	2,38	1,01		
	C-16 yaş	39	2,20	1,16		
	D-17 yaş	24	2,29	0,75		
Yüzleşmeye Hazırlanma	A-14 yaş	52	2,70	0,86	0,06	0,980
	B-15 yaş	37	2,71	1,01		
	C-16 yaş	39	2,77	0,87		
	D-17 yaş	24	2,69	0,92		
�z-Destek	A-14 yaş	52	2,50	1,22	0,95	0,420
	B-15 yaş	37	2,88	0,93		
	C-16 yaş	39	2,87	1,72		
	D-17 yaş	24	2,82	0,84		
Değişimleme	A-14 yaş	52	2,43	0,89	0,40	0,754
	B-15 yaş	37	2,56	0,97		
	C-16 yaş	39	2,53	0,65		
	D-17 yaş	24	2,64	0,69		
TOPLAM	A-14 yaş	52	2,55	0,68	0,30	0,826
	B-15 yaş	37	2,59	0,77		
	C-16 yaş	39	2,62	0,68		
	D-17 yaş	24	2,71	0,51		

Duygu düzenleme becerilerine ait puanların yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 14. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Kardeş Sayısına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Kardeş Sayısı	n	\bar{X}	SS	F	p
Farkındalık	A-Tek çocuk	20	3,02	1,53	1,32	0,270
	B-2 kardeş	51	2,52	0,81		
	C-3 kardeş	51	2,64	0,78		
	D-4 ve üstü	28	2,63	0,91		
Beden Duyumları	A-Tek çocuk	20	2,67	0,92	1,60	0,192
	B-2 kardeş	51	2,31	0,93		
	C-3 kardeş	53	2,71	1,08		
	D-4 ve üstü	28	2,51	0,92		
Netlik	A-Tek çocuk	20	2,90	0,75	0,32	0,813
	B-2 kardeş	51	2,78	0,82		
	C-3 kardeş	53	2,83	0,91		
	D-4 ve üstü	28	2,67	0,86		
Anlama	A-Tek çocuk	20	2,99	0,85	0,61	0,612
	B-2 kardeş	51	2,89	0,78		
	C-3 kardeş	53	2,87	0,82		
	D-4 ve üstü	28	2,68	0,94		
Kabul	A-Tek çocuk	20	2,32	0,86	0,10	0,959
	B-2 kardeş	51	2,35	0,89		
	C-3 kardeş	53	2,42	0,87		
	D-4 ve üstü	28	2,41	1,07		
Tolerans	A-Tek çocuk	20	2,30	0,86	1,08	0,357
	B-2 kardeş	51	2,09	1,05		
	C-3 kardeş	53	2,19	0,97		
	D-4 ve üstü	28	2,51	1,09		
Yüzleşmeye Hazırlanma	A-Tek çocuk	20	2,68	0,88	0,13	0,944
	B-2 kardeş	51	2,78	0,89		
	C-3 kardeş	53	2,69	0,88		
	D-4 ve üstü	28	2,70	1,00		
Öz-Destek	A-Tek çocuk	20	2,61	1,06	0,47	0,703
	B-2 kardeş	51	2,63	1,13		
	C-3 kardeş	53	2,90	1,53		
	D-4 ve üstü	28	2,73	1,06		
Değişimleme	A-Tek çocuk	20	2,52	0,71	0,20	0,899
	B-2 kardeş	51	2,46	0,82		
	C-3 kardeş	53	2,58	0,80		
	D-4 ve üstü	28	2,52	0,96		
TOPLAM	A-Tek çocuk	20	2,65	0,70	0,26	0,856
	B-2 kardeş	51	2,54	0,65		
	C-3 kardeş	53	2,65	0,63		
	D-4 ve üstü	28	2,60	0,81		

Duygu düzenleme becerilerine ait puanların ergenlerin kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 14).

Tablo 15. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Kardeşler Arasındaki Sıraya Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Kardeşler Arasındaki Sıra	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Farkındalık	A-İlk çocuk	70	2,66	1,08	1,33	0,267	
	B-İkinci çocuk	49	2,77	0,79			
	C-3. ve sonrası	31	2,42	0,85			
Beden Duyumları	A-İlk çocuk	72	2,64	1,08	2,19	0,115	
	B-İkinci çocuk	49	2,58	0,94			
	C-3. ve sonrası	31	2,21	0,78			
Netlik	A-İlk çocuk	72	2,83	0,83	0,18	0,832	
	B-İkinci çocuk	49	2,80	0,90			
	C-3. ve sonrası	31	2,72	0,82			
Anlama	A-İlk çocuk	72	2,90	0,76	1,34	0,264	
	B-İkinci çocuk	49	2,94	0,77			
	C-3. ve sonrası	31	2,65	1,05			
Kabul	A-İlk çocuk	72	2,36	0,90	3,42	0,035	B>C
	B-İkinci çocuk	49	2,61	0,85			
	C-3. ve sonrası	31	2,07	0,97			
Tolerans	A-İlk çocuk	72	2,13	0,97	0,99	0,375	
	B-İkinci çocuk	49	2,39	1,02			
	C-3. ve sonrası	31	2,22	1,08			
Yüzleşmeye Hazırlanma	A-İlk çocuk	72	2,72	0,90	2,75	0,067	
	B-İkinci çocuk	49	2,91	0,81			
	C-3. ve sonrası	31	2,43	0,97			
Öz-Destek	A-İlk çocuk	72	2,86	1,44	0,79	0,455	
	B-İkinci çocuk	49	2,68	1,11			
	C-3. ve sonrası	31	2,54	1,02			
Değişimleme	A-İlk çocuk	72	2,48	0,77	1,53	0,219	
	B-İkinci çocuk	49	2,68	0,86			
	C-3. ve sonrası	31	2,37	0,87			
TOPLAM	A-İlk çocuk	72	2,62	0,65	2,03	0,135	
	B-İkinci çocuk	49	2,71	0,66			
	C-3. ve sonrası	31	2,40	0,74			

Kabul becerilerine ait puanların kardeşler arasındaki sıraya göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=3,42; p<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek

amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre kardeşler arasında ikinci çocuk olan ergenlerin kabul becerilerine ait puanlar, üçüncü ve sonraki çocuk olan ergenlerin puanından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 15).

Tablo 16. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Ailenin Gelir Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Aile Gelir Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Farkındalık	A-Düşük	49	2,68	0,82	1,95	0,146	
	B-Orta	84	2,55	0,81			
	C-Yüksek	17	3,04	1,64			
Beden Duyumları	A-Düşük	49	2,62	0,92	5,79	0,004	C>A,B
	B-Orta	84	2,34	0,85			
	C-Yüksek	19	3,15	1,42			
Netlik	A-Düşük	49	2,76	0,88	0,26	0,771	
	B-Orta	84	2,83	0,77			
	C-Yüksek	19	2,69	1,08			
Anlama	A-Düşük	49	2,95	0,91	0,45	0,640	
	B-Orta	84	2,81	0,81			
	C-Yüksek	19	2,83	0,72			
Kabul	A-Düşük	49	2,47	0,94	0,67	0,512	
	B-Orta	84	2,30	0,91			
	C-Yüksek	19	2,48	0,85			
Tolerans	A-Düşük	49	2,29	1,08	0,37	0,693	
	B-Orta	84	2,17	0,98			
	C-Yüksek	19	2,34	0,99			
Yüzleşmeye Hazırlanma	A-Düşük	49	2,75	0,99	1,71	0,184	
	B-Orta	84	2,63	0,86			
	C-Yüksek	19	3,05	0,78			
Öz-Destek	A-Düşük	49	2,55	1,13	1,09	0,339	
	B-Orta	84	2,87	1,37			
	C-Yüksek	19	2,62	1,08			
Değişimleme	A-Düşük	49	2,59	0,83	0,24	0,787	
	B-Orta	84	2,48	0,78			
	C-Yüksek	19	2,52	1,01			
TOPLAM	A-Düşük	49	2,63	0,75	0,63	0,534	
	B-Orta	84	2,56	0,64			
	C-Yüksek	19	2,74	0,66			

Beden uyumları becerilerine ait puanların ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=5,79$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre kaile gelir düzeyi yüksek

olan ergenlerin beden uyumları becerilerine ait puanlar, aile gelir düzeyi düşük ve orta olan ergenlerin puanından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 16).

Tablo 17. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
Farkındalık	A-İlkokul	51	2,73	0,85	0,59	0,626	
	B-Ortaokul	59	2,53	0,81			
	C-Lise	29	2,68	1,31			
	D-Üniversite	11	2,82	1,00			
Beden Duyumları	A-İlkokul	52	2,51	0,93	0,32	0,808	
	B-Ortaokul	59	2,47	1,08			
	C-Lise	30	2,61	0,91			
	D-Üniversite	11	2,76	1,09			
Netlik	A-İlkokul	52	3,08	0,72	3,18	0,026	A>B,C,D
	B-Ortaokul	59	2,67	0,90			
	C-Lise	30	2,59	0,81			
	D-Üniversite	11	2,70	0,92			
Anlama	A-İlkokul	52	3,04	0,79	2,19	0,091	
	B-Ortaokul	59	2,76	0,81			
	C-Lise	30	2,64	0,92			
	D-Üniversite	11	3,12	0,69			
Kabul	A-İlkokul	52	2,56	0,97	1,23	0,301	
	B-Ortaokul	59	2,29	0,75			
	C-Lise	30	2,23	0,86			
	D-Üniversite	11	2,45	1,43			
Tolerans	A-İlkokul	52	2,26	1,03	0,48	0,699	
	B-Ortaokul	59	2,21	0,97			
	C-Lise	30	2,10	0,94			
	D-Üniversite	11	2,52	1,33			
Yüzleşmeye Hazırlanma	A-İlkokul	52	2,97	0,89	3,57	0,016	A>B,C,D
	B-Ortaokul	59	2,56	0,85			
	C-Lise	30	2,46	0,90			
	D-Üniversite	11	2,49	0,90			
Öz-Destek	A-İlkokul	52	2,73	1,12	0,95	0,417	
	B-Ortaokul	59	2,59	1,00			
	C-Lise	3,1830	3,06	1,81			
	D-Üniversite	11	2,70	1,39			
Değişimleme	A-İlkokul	52	2,59	0,79	1,20	0,310	
	B-Ortaokul	59	2,49	0,81			
	C-Lise	30	2,34	0,77			
	D-Üniversite	11	2,85	1,14			

Tablo 17'nin devamı

TOPLAM	A-İlkokul	52	2,71	0,68	1,25	0,295
	B-Ortaokul	59	2,51	0,59		
	C-Lise	30	2,52	0,68		
	D-Üniversite	11	2,78	0,99		

Netlik ($F=3,18$; $p<0,05$) ve yüzleşmeye hazırlanma ($F=3,57$; $p<0,05$) becerilerine ait puanların anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre anne öğrenim düzeyi ilkokul olan ergenlerin netlik ve yüzleşmeye hazırlanma becerilerine ait puanlar, anne öğrenim düzeyi ortaokul, lise ve üniversite olan ergenlerin puanından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 17).

Tablo 18. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Baba Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	F	p
Farkındalık	A-İlkokul	46	2,67	0,84	0,47	0,701
	B-Ortaokul	53	2,59	0,85		
	C-Lise	40	2,61	0,80		
	D-Üniversite	11	2,95	1,96		
Beden Duyumları	A-İlkokul	46	2,64	0,91	0,57	0,634
	B-Ortaokul	54	2,58	1,14		
	C-Lise	40	2,42	0,88		
	D-Üniversite	12	2,31	0,97		
Netlik	A-İlkokul	46	2,91	0,86	0,58	0,630
	B-Ortaokul	54	2,69	0,91		
	C-Lise	40	2,81	0,79		
	D-Üniversite	12	2,74	0,70		
Anlama	A-İlkokul	46	2,91	0,89	0,21	0,886
	B-Ortaokul	54	2,81	0,82		
	C-Lise	40	2,90	0,82		
	D-Üniversite	12	2,74	0,77		
Kabul	A-İlkokul	46	2,42	0,97	0,31	0,817
	B-Ortaokul	54	2,42	0,83		
	C-Lise	40	2,26	0,94		
	D-Üniversite	12	2,47	0,98		
Tolerans	A-İlkokul	46	2,20	1,05	0,29	0,829
	B-Ortaokul	54	2,15	1,02		
	C-Lise	40	2,33	0,92		
	D-Üniversite	12	2,36	1,19		

<i>Tablo 18'nin devamı</i>						
Yüzleşmeye Hazırlanma	A-İlkokul	46	2,70	0,99	0,23	0,878
	B-Ortaokul	54	2,80	0,88		
	C-Lise	40	2,66	0,80		
	D-Üniversite	12	2,66	1,01		
Öz-Destek	A-İlkokul	46	2,69	1,04	0,12	0,946
	B-Ortaokul	54	2,73	0,99		
	C-Lise	40	2,74	1,77		
	D-Üniversite	12	2,94	1,24		
Değişimleme	A-İlkokul	46	2,45	0,91	0,56	0,641
	B-Ortaokul	54	2,56	0,77		
	C-Lise	40	2,48	0,81		
	D-Üniversite	12	2,77	0,77		
TOPLAM	A-İlkokul	46	2,62	0,71	0,05	0,986
	B-Ortaokul	54	2,59	0,64		
	C-Lise	40	2,59	0,67		
	D-Üniversite	12	2,65	0,76		

Duygu düzenleme becerilerine ait puanların baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 18).

Tablo 19. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne-Baba	n	\bar{X}	SS	t	p
Farkındalık	Birlikte	137	2,65	0,95	0,02	0,982
	Ayrı	13	2,64	0,92		
Beden Duyumları	Birlikte	139	2,54	1,00	0,03	0,974
	Ayrı	13	2,53	0,93		
Netlik	Birlikte	139	2,80	0,82	0,11	0,914
	Ayrı	13	2,77	1,09		
Anlama	Birlikte	139	2,87	0,81	0,35	0,725
	Ayrı	13	2,78	1,01		
Kabul	Birlikte	139	2,39	0,93	0,30	0,763
	Ayrı	13	2,31	0,67		
Tolerans	Birlikte	139	2,24	0,98	0,66	0,510
	Ayrı	13	2,05	1,28		
Yüzleşmeye Hazırlanma	Birlikte	139	2,73	0,90	0,34	0,738
	Ayrı	13	2,64	0,97		
Öz-Destek	Birlikte	139	2,79	1,25	1,68	0,096
	Ayrı	13	2,18	1,36		
Değişimleme	Birlikte	139	2,54	0,81	1,21	0,228
	Ayrı	13	2,26	0,95		
TOPLAM	Birlikte	139	2,62	0,66	0,75	0,454
	Ayrı	13	2,47	0,81		

Duygu düzenleme becerilerine ait puanların anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 19).

Tablo 20. Duygu Düzenleme Becerileri Puanlarının Tanı Almış Tıbbi Rahatsızlık Durumuna Göre t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Tıbbi Rahatsızlık	n	\bar{X}	SS	t	p
Farkındalık	Evet	17	2,75	0,95	0,45	0,651
	Hayır	133	2,63	0,95		
Beden Duyumları	Evet	17	2,76	0,65	1,02	0,310
	Hayır	135	2,51	1,02		
Netlik	Evet	17	2,85	1,09	0,31	0,760
	Hayır	135	2,79	0,82		
Anlama	Evet	17	2,77	1,10	-0,45	0,654
	Hayır	135	2,87	0,79		
Kabul	Evet	17	2,42	1,05	0,20	0,845
	Hayır	135	2,38	0,89		
Tolerans	Evet	17	2,00	1,13	-0,99	0,324
	Hayır	135	2,26	0,99		
Yüzleşmeye Hazırlanma	Evet	17	2,75	0,92	0,12	0,908
	Hayır	135	2,72	0,90		
Öz-Destek	Evet	17	2,57	1,08	-0,58	0,560
	Hayır	135	2,76	1,29		
Değişimleme	Evet	17	2,41	0,97	-0,57	0,567
	Hayır	135	2,53	0,81		
TOPLAM	Evet	17	2,59	0,81	-0,07	0,942
	Hayır	135	2,60	0,66		

Duygu düzenleme becerilerine ait puanların tanı almış tıbbi rahatsızlık durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 20).

Tablo 21. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1-Kabul-İlgi	0,09	0,30**	0,19*	0,04	0,18*	0,20*	0,12	0,12	0,16	0,25**	0,20*	0,23**
2-Psikolojik Özerklik	1	0,18*	0,27**	0,18*	0,16	0,19*	0,14	0,17*	0,18*	0,10	0,11	0,23**
3-Kontrol-Denetleme		1	0,11	-0,06	0,04	0,08	-0,12	-0,06	-0,01	0,05	-0,08	0,00
4-Farkındalık			1	0,33**	0,53**	0,59**	0,49**	0,49**	0,50**	0,36**	0,53**	0,75**
5-Beden Duyumları				1	0,15	0,22**	0,37**	0,33**	0,31**	0,20*	0,29**	0,50**
6-Netlik					1	0,7**	0,55**	0,54**	0,51**	0,33**	0,56**	0,74**
7-Anlama						1	0,51**	0,52**	0,54**	0,30**	0,61**	0,75**
8-Kabul							1	0,59**	0,55**	0,38**	0,50**	0,76**
9-Tolerans								1	0,52**	0,49**	0,65**	0,80**
10-Yüzleşmeye Hazırlanma									1	0,33**	0,48**	0,73**
11-Öz-Destek										1	0,45**	0,64**
12-Değişimleme											1	0,77**
13-DUYGU DÜZENLEME												1

*p<0,05

**p<0,01

4.4. Değişkenler Arası İlişkiye Ait Bulgular

Anne-babanın kabul-ilgi tutumuna ilişkin algı puanları ile anlama ($r=0,20$; $p<0,05$), öz-destek ($r=0,25$; $p<0,05$), değişimleme ($r=0,20$; $p<0,05$), duygu düzenleme toplam ($r=0,23$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Anne-babanın kabul-ilgi tutumunu yüksek düzeyde algılayan ergenlerin anlama, öz-destek, değişimleme ve genel olarak duygu düzenleme becerileri de yüksek düzeydedir (Tablo 21).

Anne-babanın psikolojik özerklik tutumuna ilişkin algı puanları ile anlama ($r=0,19$; $p<0,05$), tolerans ($r=0,17$; $p<0,05$), yüzleşmeye hazırlanma ($r=0,18$; $p<0,05$), duygu düzenleme toplam ($r=0,23$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Anne-babanın kabul-ilgi tutumunu yüksek düzeyde algılayan ergenlerin anlama, tolerans, yüzleşmeye hazırlanma ve genel olarak duygu düzenleme becerileri de yüksek düzeydedir (Tablo 21).

Anne-babanın kontrol-denetleme tutumuna ilişkin algı puanları ile duygu düzenleme beceri puanları arasında anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir (Tablo 21).

Tablo 22. Algılanan Anne-Baba Tutumlarının Duygu Düzenleme Becerileri Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	SH_B	β	t	p
Sabit	1,236	0,367		3,369	0,001
Kabul-İlgi	0,033	0,011	0,247	3,037	0,003
Psikolojik Özerklik	0,032	0,011	0,231	2,921	0,004
Kontrol-Denetleme	-0,013	0,010	-0,112	-1,363	0,175

$F_{(3;216)}=6,131$; $p=0,001$; $R^2=0,111$; $\Delta R^2=0,093$

Algılanan anne-baba tutumları ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($F_{(3;148)}=6,13$; $p<0,05$). Algılanan anne-baba tutumları, duygu düzenleme becerilerindeki değişimin yaklaşık %9'unu açıklamaktadır ($\Delta R^2=0,093$) (Tablo 22).

Regresyon katsayıları ve anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre anne-babanın kabul-ilgi ($\beta=0,25$; $t=3,04$; $p<0,05$) ve psikolojik özerklik ($\beta=0,23$; $t=2,92$; $p<0,05$) tutumlarına ilişkin algının, duygu düzenleme becerileri üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı etkiye sahip olduğu; anne-babanın kontrol-denetleme tutumuna ilişkin algının duygu düzenleme becerileri üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Elde edilen bulgulara göre anne-babanın kabul-ilgi ve psikolojik özerklik tutumlarına ilişkin algının yüksek olması ergenlerde duygu düzenleme becerilerinin artmasına neden olmaktadır.

Regresyon analizi sonuçlarına göre algılanan anne-baba tutumlarının, duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisine ait matematiksel modelin sonucu aşağıdaki gibidir:

$$\text{Duygu Düzenleme} = 1,24 + 0,25*\text{kabul/ilgi} + 0,23* \text{psikolojik özerklik} - 0,11*\text{kontrol-denetleme}$$

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulguların literatürde daha önce aynı değişkenler yapılan çalışmaların bulguları ile karşılaştırarak değerlendirmeleri yer almaktadır.

Bu çalışmada, 14-17 yaş arasındaki ergenlerin algıladıkları aile denetimi ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlk olarak, araştırmada katılımcıların demografik değişkenleri incelenmiş, sonrasında algılanan ebeveyn tutumu ve duygu düzenleme beceri alt boyutlarının demografik değişkenler bakımından farklılıkları incelenmiştir. Son olarak ise, ergenlerin algıladığı aile denetimi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Demografik değişkenlere göre araştırma 152 kişi ile yapılmıştır. Araştırmaya katılan erkek öğrenci ve 14 yaşındaki öğrenci sayısı daha fazladır. Çoğunluğunun ebeveynlerinin bir arada olduğu ve 2 ya da 3 kardeşi olduğu görülen katılımcıların yaklaşık %11’inde tanı almış tıbbi rahatsızlık bulunmaktadır. Tanı aldıkları tıbbi rahatsızlığa ilişkin bilgi verilmemiştir.

Demografik değişkenler bakımından algılanan aile denetimi incelendiğinde, kız öğrencilerin algıladıkları kontrol-denetim düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonucun, ergenlik döneminin davranışsal ve psikolojik gelişim özelliklerinin kız ve erkeklere göre değişim göstermesinden kaynaklı olarak ebeveynlerin kız çocuklarına karşı daha kontrollü bir tutum sergiledikleri düşünülebilir. Kız çocuklarının dış faktörlerden daha fazla etkilenmesi olasılığı sebebiyle ebeveynleri tarafından kontrol altında olması durumu erkek çocuklarına göre daha fazladır. Sosyokültürel faktörlere bağlı olarak görülen bu durumdan farklı olarak ise yapılan çalışmalarda, erkeklerin kızlara göre risk içeren davranışlara yönelimlerinin, saldırganlık düzeylerinin ve dışavurumcu davranışlarının daha fazla olduğu kanıtlanmıştır (Bell & McBride, 2010) . Bu durumda, ebeveynlerin

çocuklarında karşılaştığı davranışsal değişimler üzerinde kontrol sağlama gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, duygularını daha yoğun ve değişken bir biçimde yaşayan ergen birey için ailenin yönlendirmeleri baskı olarak algılanabilmektedir.

Diğer bir demografik değişken olan ailede kaçınıcı çocuk olduğu değişkenine göre ilk çocukların algıladığı kabul ilgi düzeyinin diğer sıradaki kişilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ailede ilk çocuk olduğunu bildiren katılımcıların kaç kardeşi olduğuna ilişkin bilgi analizde anlaşılmasa da tek çocuk olabileceklerinden kaynaklı olarak bu kategoride kabul-ilgi puanlarının daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Bunun dışında Adler'in sunduğu "Doğum sırası kuramı" doğrultusunda, ilk çocukların daha tutucu ve beklentileri yüksek bireyler olduğu kanısına varılmıştır. Bu durumun gerekçesi olarak ise, ebeveynlerin ilk çocuklarında nispeten deneyimsiz olmaları sebebiyle çocuklarına karşı hata yapma olasılıkları yüksektir. Bununla birlikte, başka çocukların dünyaya gelmesiyle sorumluluk bilinci gelişen ve paylaşma becerisini geliştiren ilk çocuklarda liderlik vasıfları ve başarı odaklılık daha fazla görülmektedir. Bu durumun gerekçesi olarak ilk çocukların, diğerleri arasından sıyrılıp fark edilme arzusu içerisinde olabilmekte ve bu yüzden baskın olma ihtiyacı hissedebilmektedir.

Bir diğer demografik değişken olan tanı almış tıbbi rahatsızlık değişkenine göre psikolojik özerklik boyutunda düşük puan alanların tıbbi rahatsızlığı olan öğrenciler olduğu bulunmuştur. Ailelerin çocuklarına özerklik sağlayamamasının sebebi, çocuklarının rahatsızlığı olabileceği düşünülmektedir. Tıbbi rahatsızlığı olan katılımcıların, hangi rahatsızlığı olduğu bilinmemekle birlikte, ailede kronik rahatsızlığı olan çocuklar için ebeveyn tutumları özellikle çocuğun rahat etmesi ve rahatsızlığının olası semptomlarının rahatlatılması amacıyla daha yoğun olan davranışları içermektedir. Bu durumdan ötürü çocuklar hem ebeveynlerinden kaynaklı hem de içinde buldukları durum sebebiyle kendilerini kısıtlanmış hissedebilir. Ayrıca, ebeveyn sosyalleştirme süreçlerinin ergenlerdeki davranışları belirleyici olması sebebiyle (Aymerich ve ark, 2018), aile ortamında sürekli takip ve ilgi gerektiren bir rahatsızlığın olmasıyla farklı bir seyir izleyebilmektedir.

Duygu düzenleme becerileri demografik değişkenler bakımından incelendiğinde, gelir düzeyine göre yüksek gelir seviyesindeki öğrencilerin beden duyuları puanları daha yüksektir. Duygu düzenleme becerilerine ilişkin diğer bir demografik değişken ise anne eğitim düzeyi olarak bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin duygulara netlik ve duygularla yüzleşmeye hazırlanma boyutlarında daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde, Briscone ve meslektaşları (2018) annelerin duygu sosyalleştirme düzeyleri ile ergenlerin olumsuz duyguları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Duygu sosyalleştirme, bireyin kendi duyguların aktarım biçimi olmak üzere, annelerin duygu sosyalleştirme düzeyleri ile çocuğun duygu düzenlemeye ilişkin mekanizmaları arasında ilişki olduğunu öne süren çalışmalar (Brennan, 1993) doğrultusunda, bu araştırmada elde edilen bulguların, annelerin duygu sosyalleştirme düzeylerinin çocukların duygu düzenleme becerileri ile ilişkisi olabileceğini düşündürmektedir. Aynı şekilde Fredrick ve meslektaşları (2018) annelerin teşvik edici tutumlarının ergenlerin olumlu duygulanımı, duygu durum düzenleme becerileri ve depresyon riskini düşürme ile ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Ergenlerin algılanan aile denetimi ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde ise, ergenler açısından olumsuz olarak nitelendirilebilecek kabul-denetim tutumu ile duygu düzenleme becerileri arasında ilişki olmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte, daha adaptif kabul edilebilecek yüksek kabul- ilgi ve psikolojik özerklik sağlayabilme davranışlarının ergenlerin duygu düzenleme becerileri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Cardamone-Breen ve meslektaşları (2017) ebeveyn denetiminin ergenlerde anksiyete ve depresyon düzeylerini azaltan işlevi olduğu ve ailelerin bu konuda yönlendirilmesiyle ergenlerin psikososyal gelişimi ve sosyal yeterliliklerine katkıları olabileceğini ifade etmişlerdir.

Kakihara ve meslektaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada, gençlerin işlevselliğinde ebeveyn kontrolünün rolü incelenmiştir. Ergenlerin ebeveynleri hakkındaki algısının bu süreçte ne kadar etkili olduğunun incelendiği çalışmaya 1022 öğrenci katılmıştır. Ergenlerin algıladığı ebeveyn kontrol boyutları arasında, özgürlüğün kısıtlanması, kurallar, soğukluk-reddetme gibi tutum ve davranışlar yer almaktadır. Belirtilen ebeveyn kontrol boyutlarının ergenlerin depresif belirtileri,

benlik saygısı ve normları hiçe sayma değişkenleriyle karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre ebeveynlerden algılanan soğukluk-reddetme tutumlarının normları hiçe sayma davranışını arttırdığı ve benlik saygısını düşürdüğü saptanmıştır.

Kritzas ve Grobler (2005) tarafından yapılan diğer bir çalışmada, algılanan ebeveyn tutumu ve ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma için 360 katılımcıyla anket çalışması yürütülmüştür. Geç ergenlik dönemi yaş grubunu kapsayan çalışmada, bir arada olma bilinci, duygu odaklı, problem odaklı ve işlevsel olmayan başa çıkma yöntemleri ile algılanan ebeveyn tutumu ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki test edilmiştir. Bulgulara göre, ergenlerin algıladığı otoriter ve katı ebeveyn tutumlarının psikolojik sorunlarla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Loton ve Waters (2017) tarafından yapılan çalışmada, güçlü yönler odaklı ebeveyn tutumu, mutluluk ve gençlerdeki psikolojik sıkıntılar arasındaki ilişkide özyetkinliğin aracı rolü incelenmiştir. Geniş çaplı çalışmada, 28 okuldan seçilen ergenlik dönemindeki öğrencilerin verileri değerlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, güçlü yönler odaklı ebeveyn tutumlarının düşük depresyon ve daha yüksek düzey mutlulukla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Luebbe ve meslektaşları (2014) tarafından yapılan çalışmada, algılanan anne ve baba kontrolünün ergenlerde anksiyete ve duygu düzenleme güçlüklerindeki rolünü incelemişlerdir. 214 katılımcıyla yapılan araştırmada, algılanan ebeveyn kontrolünün duygu düzenleme güçlükleriyle ilişkili olduğunu saptanmışlardır.

Mannarini ve meslektaşları (2018), yapmış oldukları çalışmada, duygu düzenleme becerileri ile ebeveyne bağlanma arasındaki ilişkiyi semptom içselleştiren ve dışsallaştıran ergen bireylerde incelemişlerdir. Psikiyatrik rahatsızlığı olan 102 ergen bireyin katıldığı çalışmada, ilgisiz ebeveyn tutumunun ergenlerde içselleştirme durumu olarak aleksitimi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Semptom dışsallaştıran ergen bireylerin ailelerinde ise annelerinde dikkatsiz kontrol tutumları olduğu görülmüştür.

5.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, ergenlerin algılanan ebeveyn denetiminin duygu düzenleme beceri boyutlarından kabul-ilgi ve psikolojik özerklik ile ilişkisi olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara ek olarak, çalışmanın yöntem ve örneklem bakımından sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, araştırmadaki katılımcı sayısının örnekleme temsil edebilirliği açısından kısıtlılık oluşturabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, araştırmada elde edilen bulgular, değişkenleri ölçmek için belirlenen veri ölçüm araçları ve veri analiz yöntemleri ile sınırlandırılmıştır. Örneğin duygu düzenleme becerileri alt boyutlarının sayısının fazla olmasıyla sınırlılık oluşabilmektedir. İlerleyen dönemlerde aynı değişkenlerin ele alınacağı çalışmalarda farklı ölçüm araçları ve farklı örneklem gruplarıyla çalışmanın kapsamının genişletilebileceği düşünülmektedir.

5.2. Yeni Çalışmalar İçin Öneriler

Araştırmada elde edilen bulguların araştırma soru ve hipotezlerini istenilen ölçüde test ettiği görülmüştür. Ayrıca, elde edilen bulgulardan yola çıkarak yapılacak çalışmaların kapsamı genişleterek incelenen araştırma değişkenlerine yönelik önemli bulgular elde edebileceği düşünülmektedir. Algılanan aile denetimi ve duygu düzenleme becerilerinin ilişkisinin incelenmesine ek olarak ergenlerin duygusal zeka düzeylerinin incelenmesinin önemli sonuçlar sunabileceği öngörülmektedir. Argyriou ve meslektaşları (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveyn stilleri ile duygusal zeka arasında ilişki olduğunu ve özellikle demokratik ebeveyn tutumu ile yüksek duygusal zeka ilişkisinin ergen bireylerde anlamlı olduğu saptanmıştır. Algılanan ebeveyn denetimine ek olarak, ebeveyn tutumlarının incelenmesinin aile işlevselliği ve ergenlik dönemi psikososyal gelişim özelliklerini incelemek açısından güncel veriler sunabileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

ÖNERİ VE SONUÇ

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre,

- Araştırmaya 14-17 yaşlarında 152 kişi katılmıştır.
- Araştırmadaki erkek öğrenci sayısı daha fazladır.
- 14 yaşındaki katılımcıların sayısı en fazladır.
- 2 ve 3 kardeşi olanların sayısı diğerlerine göre daha fazladır.
- Katılımcılar çoğunlukla orta gelir seviyesindedir.
- Katılımcıların ebeveynlerinin yaklaşık %8'i ayırdır.
- Yaklaşık %11 katılımcının tanı almış fiziksel rahatsızlığı bulunmaktadır.
- Anne ve baba eğitim düzeyi ağırlıklı olarak ilkokul ve ortaokul düzeyindedir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir yüzdesi ailedeki ilk çocuklardır.
- Kız öğrencilerde, algılanan kontrol-denetlemenin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Ailedeki ilk çocuklarda algılanan kabul-ilgi boyutu daha yüksek bulunmuştur.
- Psikolojik özerklik alt boyutu tanı almış tıbbi rahatsızlığı olan öğrencilerde daha düşüktür.
- Yüksek gelir seviyesindeki katılımcıların duygu düzenleme alt boyutlarından beden duyuları alt boyutu anlamlı düzeyde daha yüksektir.
- Anneleri ilkokul mezunu olan katılımcıların duygu düzenleme becerilerinden netlik ve yüzleşmeye hazırlanma alt boyut puanları anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur.
- Kabul-ilgi ve psikolojik özerklik alt boyutlarının duygu düzenleme becerileri alt boyutlarıyla pozitif yönlü ilişkisi vardır.

- Ergenlerin algıladığı ebeveyn kabul- ilgi ve psikolojik özerklik sağlama boyutlarının duygu durum düzenleme becerilerini etkilediği ve katılımcıların yaklaşık %9’unda ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Adam, E. K., Chyu, L., Hoyt, L. T., Doane, L. D., Boisjoly, J., Duncan, G. J., . . . McDade, T. W. (2011). Adverse adolescent relationship histories and young adult health: Cumulative effects of loneliness, low parental support, relationship instability, intimate partner violence, and loss. *Journal of Adolescent Health, 49*(3), 278-286. doi: 10.1016/j.jadohealth.2010.12.012
- Ainsworth, M. (1989). Attachments Beyond Infancy. *American Psychologist, 44*(4), 709-716.
- Aldao, A.; Nolen-Hoeksema, S. (2010). "Specificity of cognitive emotion regulation strategies: a transdiagnostic examination". *Behaviour Research and Therapy, 48*: 974–983.
- Argyriou, E., Bakoyannis, G., & Tantaros, S. (2016). Parenting styles and trait emotional intelligence in adolescence. *Scandinavian Journal of Psychology, 57*(1), 42-49. doi: 10.1111/sjop.12266
- Aymerich, M. M., Musitu, G., & Palmero, F. (2018). Family socialisation styles and hostility in the adolescent population. *Sustainability (Switzerland), 10*(9). doi: 10.3390/su10092962
- Baumrind, D. (1966). *Child Development, 37*(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental psychology, 4*(1p2), 1. Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth & Society, 9*(3), 239-267.
- Baumrind, D. (1980;1991). New Directions in Socialization Research. *American Psychologist, 35*(7), 639-652.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence, 11*(1), 56-95.
- Bell, C. C., & McBride, D. F. (2010). Affect regulation and prevention of risky behaviors. *JAMA - Journal of the American Medical Association, 304*(5), 565-566. doi: 10.1001/jama.2010.1058
- Borkovec, T. D.; Robinson, E.; Pruzinsky, T.; DePree, J. A. (1983). "Preliminary exploration of worry: Some characteristics and processes". *Behaviour*

Research and Therapy. 21: 9–16.

Bowlby, J. (1969). *Bağlanma* (2. Baskı b.). (T. V. Soylu, Çev.) İstanbul: Pinhan.

Brennan, J. L. (1993). Family relationships and the development of social competence in adolescence. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 29, S37-S41. doi: 10.1111/j.1440-1754.1993.tb02259.x

Briscoe, C., Stack, D. M., Dickson, D. J., & Serbin, L. A. (2018). Maternal Emotion Socialization Mediates the Relationship between Maternal and Adolescent Negative Emotionality. *Journal of Youth and Adolescence*. doi: 10.1007/s10964-018-0945-z

Bronfenbrenner, U. (1990). Discovering what families do. In *Rebuilding the Nest: A New Commitment to the American Family*

Campbell-Sills, L. & Barlow, D. H. (2007). Incorporating emotion regulation into conceptualizations and treatments of anxiety and mood disorders. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation*(pp. 542-559)

Cardamone-Breen, M. C., Jorm, A. F., Lawrence, K. A., Mackinnon, A. J., & Yap, M. B. H. (2017). The Parenting to Reduce Adolescent Depression and Anxiety Scale: Assessing parental concordance with parenting guidelines for the prevention of adolescent depression and anxiety disorders. *PeerJ*, 2017(9). doi: 10.7717/peerj.3825

Crandall, A. A., Ghazarian, S. R., Day, R. D., & Riley, A. W. (2016). Maternal Emotion Regulation and Adolescent Behaviors: The Mediating Role of Family Functioning and Parenting. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(11), 2321-2335. doi: 10.1007/s10964-015-0400-3

Fredrick, J. W., Mancini, K. J., & Luebke, A. M. (2018). Maternal enhancing responses to adolescents' positive affect: Associations with adolescents' positive affect regulation and depression. *Social Development*. doi: 10.1111/sode.12326

Gross, J. J. (1998). "The emerging field of emotion regulation: An integrative review". *Review of General Psychology*. 2: 271–299.

Hofmann, S. G.; Gerlach, A. L.; Wender, A.; Roth, W T. (1997). "Speech disturbances and gaze behavior during public speaking in subtypes of social

- phobia". *Journal of Anxiety Disorders*. 11 (6): 573–585
- Kakihara, F., Tilton-Weaver, L., Kerr, M., & Stattin, H. (2010). The Relationship of Parental Control to Youth Adjustment: Do Youths' Feelings About Their Parents Play a Role? *Journal of Youth and Adolescence*, 39(12), 1442-1456. doi: 10.1007/s10964-009-9479-8
- Koole, S. L. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. (23 ed., Vol. 1, pp. 4-41). Psychology Press.
- Kritzas, N., & Grobler, A. A. (2005). The relationship between perceived parenting styles and resilience during adolescence. *Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 17(1), 1-12. doi: 10.2989/17280580509486586
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Loton, D. J., & Waters, L. E. (2017). The mediating effect of self-efficacy in the connections between strength-based parenting, happiness and psychological distress in teens. *Frontiers in Psychology*, 8(OCT). doi: 10.3389/fpsyg.2017.01707
- Luebke, A. M., Bump, K. A., Fussner, L. M., & Rulon, K. J. (2014). Perceived maternal and paternal psychological control: Relations to adolescent anxiety through deficits in emotion regulation. *Child Psychiatry and Human Development*, 45(5), 565-576. doi: 10.1007/s10578-013-0425-3
- Maccoby, E. E., Martin, J. A., Mussen, P. H., & Hetherington, E. M. (1983). Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development. PH Mussen (Series Ed.), 1-101.
- Mannarini, S., Balottin, L., Palmieri, A., & Carotenuto, F. (2018). Emotion regulation and parental bonding in families of adolescents with internalizing and externalizing symptoms. *Frontiers in Psychology*, 9(AUG). doi: 10.3389/fpsyg.2018.01493
- Morris, A. S., Criss, M. M., Silk, J. S., & Houlberg, B. J. (2017). The Impact of Parenting on Emotion Regulation During Childhood and Adolescence. *Child Development Perspectives*, 11(4), 233-238. doi: 10.1111/cdep.12238
- Nelemans, S. A., Hale Iii, W. W., Branje, S. J. T., Hawk, S. T., & Meeus, W. H. J. (2014). Maternal criticism and adolescent depressive and generalized anxiety

disorder symptoms: A 6-year longitudinal community study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42(5), 755-766. doi: 10.1007/s10802-013-9817-x

Nolen-Hoeksema, S.; Morrow, J. (1993). "Effects of rumination and distraction on naturally occurring depressed mood". *Cognition and Emotion*. 7: 561–570

Nolen-Hoeksema, S.; Wisco, B. E.; Lyubomirsky, S. (2008). "Rethinking rumination". *Perspectives on Psychological Science*. 3 (5): 400–424.

Oliva, A., Parra, Á., & Reina, M. C. (2014). Personal and Contextual Factors Related to Internalizing Problems During Adolescence. *Child and Youth Care Forum*, 43(4), 505-520. doi: 10.1007/s10566-014-9250-5

Ong, M. Y., Eilander, J., Saw, S. M., Xie, Y., Meaney, M. J., & Broekman, B. F. P. (2018). The influence of perceived parenting styles on socio-emotional development from pre-puberty into puberty. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 27(1), 37-46. doi: 10.1007/s00787-017-1016-9

Özyürek, A., Özkan İ. (2015). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 75-76.

Parra, A., & Oliva, A. (2009). A longitudinal research on the development of emotional autonomy during adolescence. *Spanish Journal of Psychology*, 12(1), 66-75. doi: 10.1017/S1138741600001487

Santrock, J. W. (2011). *Yaşam Boyu Gelişim* (13. Basım)(Çev. Ed. G. Yüksel).Ankara: Nobel Yayınları

Steinberg, L., Elmen, J. D., & Mounts, N. S. (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents. *Child development*, 1424-1436.

Stewart, A. E., Stewart, E. A., & Campbell, L. F. (2001). The relationship of psychological birth order to the family atmosphere and to personality. *The Journal of Individual Psychology* 57 (4), 363-387

Şanlı, D. (2007). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 23.

- Turpyn, C. C., & Chaplin, T. M. (2016). Mindful Parenting and Parents' Emotion Expression: Effects on Adolescent Risk Behaviors. *Mindfulness*, 7(1), 246-254. doi: 10.1007/s12671-015-0440-5
- Van Lissa, C. J., Keizer, R., Van Lier, P. A. C., Meeus, W. H. J., & Branje, S. (2018). The Role of Fathers' Versus Mothers' Parenting in Emotion-Regulation Development From Mid-Late Adolescence: Disentangling Between-Family Differences From Within-Family Effects. *Developmental Psychology*. doi: 10.1037/dev0000612
- Vatan, S., Oruçular Kahya, Y. (2018). Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 19(2), 192-201.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(3), 99-118.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 7(3), 160-161.
- Yörükoğlu, A. (2011) Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi (Editör: Aysel Ekşi) *Ben Hasta Değilim*, Nobel Tıp Kitapları, 45-55.
- Zeman, J.; Cassano, M.; Perry-Parrish, C.; Stegall, S. (2006). "Emotion regulation in children and adolescents". *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*. 27: 155–168.

EKLER

EK-1. Sosyodemografik Bilgi Formu

. Cinsiyetiniz

Erkek ()

Kız ()

2. Doğum tarihi:

3.Kardeş sayınız: _____

4. Kardeşler arasında kaçınıcı sıradasınız?

.....

5.Evde kimlerle yaşıyorsunuz?

.....

6. Ailenin gelir durumu

Asgari ücret altı()

Düşük ()

Orta ()

Yüksek ()

7.Annenin eğitim seviyesi

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

Lisansüstü ()

8.Babanın eğitim seviyesi

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite ()

Lisansüstü ()

9. Anne ve Baba?

() İkisi de Sağ

() Anne sağ; baba ölü

() Baba sağ; anne ölü

() Her ikisi de ölü

10. Anne ve Baba?

Beraber

Ayrı

Boşanmış

11. Tamı almış tıbbi bir rahatsızlığınız bulunuyor mu?

Evet

Hayır

Ek-2. Anne Baba Tutum Ölçeği

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine **4**;

BİRAZ BENZİYORSA 3;
BENZEMİYORSA 2;
HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

☐	1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
☐	2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmam gerektiğini söylerler.
☐	3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
☐	4.	Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
☐	5.	Annem ve babam bazı konularda “ sen kendin karar ver ” derler.
☐	6.	Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
☐	7.	Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
☐	8.	Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmam gerektiğini söylerler.
☐	9.	Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
☐	10.	Annem ve babamla her tartıştımda bana “ büyüdüğün zaman anlarsın ” derler.
☐	11.	Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
☐	12.	Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
☐	13.	Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
☐	14.	Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
☐	15.	Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
☐	16.	Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
☐	17.	Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
☐	18.	Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı(X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet

Hayır

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce

6

10:00 – 10:59 arası

3

8:00 – 8:59 arası

5

11:00 ya da daha geç

2

9:00 – 9:59 arası

4

İstediğim saate kadar

1

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet

Hayır

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaç kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir .

8:00'den önce	6
8:00 – 8:59 arası	5
9:00 – 9:59 arası	4

10:00 – 10:59 arası	3
11:00 ya da daha geç	2
İstediğim saate kadar	1

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21 Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,	1	2	3
22 Boş zamanlarınızda ne yaptığını,			
23 Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,			

Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

**Bilgileri
yoktur** **Çok az
bilgileri
vardır** **Çok
bilgileri
vardır**

24 Eğer gece bir yere gittiysen nereye
. gittiğin,

1

2

3

25 Boş zamanlarınızda ne yaptığın,
.

26 Okuldan çıktıktan sonra nereye
. gittiğin,

Ek-3. Duygu Dzenleme llği

Değerli Katılımcı,

Aşağıda son bir hafta içerisinde yaşamış olabileceğiniz duygularla ilgili bazı ifadeler bulacaksınız. Lütfen, her bir ifadenin yanına size en uygun gelen cevabı işaretleyiniz. Lütfen ifadelerde çok zaman harcamayınız, aklınıza ilk gelen cevabı işaretleyiniz, aklınıza ilk gelen yanıt büyük olasılıkla en iyisidir.

Duygularla Baş Etme: Son bir hafta içerisinde...	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Neredeyse HerZaman
1.)...Hissettiklerime bilinçli olarak dikkat edebildim.	0	1	2	3	4
2.)... Bilinçli olarak olumlu hisler ortaya ıkarabildim.	0	1	2	3	4
3.)... Duygusal tepkilerimi anladım.	0	1	2	3	4
4.)... Olumsuz hislerime tahammül edebildim.	0	1	2	3	4
5.)... Olumsuz hislerimi kabul edebildim.	0	1	2	3	4
6.)...Hislerimi adlandırabildim.	0	1	2	3	4
7.)...Hissettiklerimle ilgili net bir fiziksel algıya sahiptim.	0	1	2	3	4
8.)... Olumsuz hislerle karşı karşıya kalacak bile olsam, ne yapmak istiyorsam onu yaptım.	0	1	2	3	4
9.)... Sıkıntılı durumlarda kendime güvence vermeye çalıştım.	0	1	2	3	4
10.)... Olumsuz hislerim üzerinde bir etki yaratabildim.	0	1	2	3	4
11.)...Hissettiklerimin ne anlama geldiklerini biliyordum.	0	1	2	3	4
12.)...Gerektiğinde olumsuz duygularıma odaklanabildim.	0	1	2	3	4
13.)... Herhangi bir anda hangi duyguyu hissettiğimi biliyordum.	0	1	2	3	4
14.)...Belli durumlardaki duygusal değişimlere karşı vücudumun gösterdiği değişiklikleri bilinçli olarak fark ettim.	0	1	2	3	4
15.)...Duygusal olarak sıkıntılı olan durumlarda kendimi neşelendirmeye çalıştım.	0	1	2	3	4
16.)...Olumsuz hislerime rağmen yapmak istediklerimi yaptım.	0	1	2	3	4
17.)...Olumsuz olsalar bile hissettiklerimle aram iyiydi.	0	1	2	3	4
18.)...Olumsuz hislerim yoğun olsalar bile onlara tahammül edebileceğimden emindim.	0	1	2	3	4
19.)...Hislerimi bilinçli olarak deneyimleyebildim.	0	1	2	3	4
20.)... Hissettiklerimin nedenlerinin farkındaydım.	0	1	2	3	4
21.)... Hissettiklerimi etkileyebileceğimin farkındaydım.	0	1	2	3	4
22.)... Bunu yaparken olumsuz hislerimi tetikleyebileceğini veya yoğunlaştırabileceğini düşünmeme rağmen benim için önemli olan amaçlarımı sürdürdüm.	0	1	2	3	4
23.)...Olumsuz hislerimi başımdan defetmeye çalışmadan deneyimleyebildim.	0	1	2	3	4
24.)...Fiziksel duyumsamalarım nasıl hissettiğimin iyi birer göstergesiydi.	0	1	2	3	4

25.)... Hangi duyguları yaşadığım konusunda nettim.	0	1	2	3	4
26.)...Olumsuz hislerimi tolere edebildim.	0	1	2	3	4
27.)...Duygusal olarak sıkıntılı durumlarda kendi kendimi destekledim.	0	1	2	3	4

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Büşra Gizem Sönmez

Doğum Yeri: Fatih/İSTANBUL

Doğum Tarihi: 08.08.1991

Medeni Durum: Bekar

Yaşadığı Yer: Gayrettepe/İSTANBUL

Adres: Esentepe Mah. Yıldızposta Cad. Tuş Apt. Blok No:13 Daire:9. Şişli/İstanbul

Tel: 05352635153

Eğitim Bilgileri:

İstek Özel Kaşgarlı Mahmut Okulu, İlkokul-Ortaokul-Lise, İstanbul/2009

Yeditepe Üniversitesi, Lisans, Psikoloji Bölümü/2016

Üsküdar Üniversitesi, Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji,

Sertifikalar:

International Society of Schema Therapy, Psikonet, 2018.

Staj Deneyimi:

Ataşehir 1 Doğa Okulu, Eylül 2016- Aralık 2016

NP Feneryolu Tıp Merkezi, Ekim 2017-Aralık 2017

NP Ümraniye Beyin Hastanesi, Mayıs 2018

İş Deneyimi:

Gaziosmanpaşa-Topkapı Doğa Okulu, Psikolog, Ocak 2017-Ağustos 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

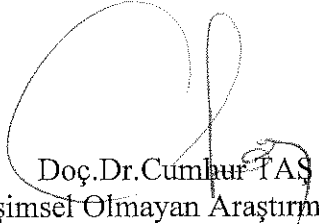
SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/894

25/10/2018

Dr.Öğr.Üyesi Alper EVRENSEL
(Büşra Gizem SÖNMEZ)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/09/2018 tarihinde yapılan 11 No.lu toplantısında “14-17 Yaş Arasındaki Ergenlerin Psikolojik Sorunları İle Ailenin Denetimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç.Dr.Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı